

Wojciech FABISIAK

**KALENDARIUM HISTORYCZNE GMIN:
DZIERŻONIÓW, MARCINOWICE, MIETKÓW, NIEMCZA,
SOBÓTKA.**

BĘDKOWICE

10.V.1209- akt Henryka I Brodatego wystawiony na prośbę opata Witosława, rozgraniczający dobra klasztorne na Ślęży i zatwierdzający mu posiadanie m.in. Będkowic (Bandcouice).

Do 1290 r- w księstwie wrocławskim.

1290 – 1343- w księstwie ziebickim.

1343 – poł. XVIII wieku - w księstwie świdnickim.

1413- jako właściciel wymieniany jest Peter von Gellhorn.

1546- Nikolas von Gellhorn wznosi obronny dwór

1568- współwłasność Siegmunda von Gellhorna i Heinricha von Logu.

1576- do pani Adlspachin należało 8 będkowickich chłopów.

1584- wdowa Hedwig von Logau z domu von Tschesch wychodzi za Dietricha von Zedlitz wnosząc mu w posagu Będkowice. Do poł. XIX wieku wieś pozostawała w rękach ich potomków.

1669- posiadaczem urbarza piwnego jest von Röber.

1726- obciążenia podatkowe von Zedlitz szacuje się na 630 talarów, a chłopów na 525 talarów.

1765- majątek von Zedlitz wyceniany jest na 14 301 talarów. Będkowice zamieszkuje 23 zagrodników, 2 chałupników i 4 rzemieślników.

1785- właścicielem jest David Siegmund von Zedlitz. W Będkowicach jest młyn wodny, a mieszka tu 22 zagrodników i 12 chałupników.

1825- Będkowice mają browar, młyn wodny, 2 folwarki, dwór i 63 domy.

1840- dodatkowo wymienia się 21 warsztatów rzemieślniczych, w tym większość tkackich (płóciennicze).

1847- w efekcie małżeństwa Będkowice przechodzą na własność von Mutiusa

1871- majątek obejmuje 1060 morgów i daje dochód 2085 talarów. W tym czasie na miejscu rezydował jedynie generalny zarządca Seifert. Ponieważ jest to dawna wieś książęca, więc większość mieszkańców to ewangelicy należący do parafii w Księginicach Mł. Katolicy należeli do parafii w Sobótce.

1937- hitlerowcy zmieniają nazwę wsi na Burghübel.

1946- powołanie do życia GS Samopomoc Chłopska. W Będkowicach posiadała sklep, stołówkę i Gminny Ośrodek Maszynowy.

1975 – budowa skansenu archeologicznego przez WOAK.

1986- budowa rekonstrukcji budynków w skansenie.

BIAŁA

Osada istniała co najmniej od wczesnego średniowiecza w związku z istnieniem na stokach Ślęży kamieniołomów granitu i warsztatów wytwarzających kamienie żarnowe.

1193- pierwsza wzmianka o wsi Bela, Beala. Wieś należała wówczas do rodu Łabędziców.

1194- Biała, 1376- Bela polonicae, 1785- polnisch Biela.

1223- w dokumencie biskupa Wawrzyńca, wśród wsi należących do okręgu w Górcie wymieniona jest Klein Bela.

1247- Ks. Bolesław II Rogatka i Henryk II Biały wyrazili zgodę na lokację wsi na prawie niemieckim.

1248- wydanie zalecenia dla zakonników, aby osadzali we wsi tylko Polaków.

1356- wymienia się sołtysa Gotfryda i jego syna Petera. W Białej jako wsi klasztornej istniało dziedziczne sołectwo.

1376- zapis o przekazaniu Białej przez wdowę po księciu świdnickim Bolku II, Agnes opatowi klasztoru augustianów i powierzeniu opieki nad wsią Konradowi von Stephinhayn, który wstąpił do zakonu.

1463- powieszenie chłopca Beutela za odmowę płacenia danin klasztorowi przez 23 lata. Chłop ten posiadał również ziemię w Garncarsku.

1726- obciążenia podatkowe chłopów wynosiły 1100 talarów.

1765- wieś zamieszkiwało 17 gospodarzy, 8 chałupników, 9 zagrodników i 5 rzemieślników, a wartość posiadłości klasztornych wyceniano na 944 talary.

1785- w Białej nadal jest 17 gospodarzy, ale zagrodników jest 7 zaś chałupników 10.

1810- sekularyzacja dóbr klasztornych. Biała stała się wsią królewską.

1825- Biała podlega królewskiemu urzędowi dzierżaw w Sobótce. Wówczas było tu wolne sołectwo, królewski podleśniczy, istniała gorzelnia i katolicka szkoła z nauczycielem i jego pomocnikiem.

1840- w Białej jest 61 domów, 18 warsztatów rzemieślniczych (przeważnie tkackich), 14 rzemieślników i 1 handlarz, a hoduje się 825 owiec rasy merynos.

Do 1945- obok rolnictwa obserwuje się rozwój tkactwa.

Po 1945- obok rolnictwa indywidualnego (54 gospodarstwa w 1978 r.) istniał również PGR, a później RSP.

BORZYGNIIEW

1262- pierwsza wzmianka o wsi Borignew i plebanie kościoła Bogdanusie, 1351- Burgene.

6.V.1294- rycerz Henryka V, Bronisław z Borgania gwarantem pokoju (po porwaniu Henryka V przez Henryka Głogowczyka).

1318- wzmianka o plebanie imieniem Stancho.

Do 1319- w posiadaniu rodu von Borganie. W 1319 r. plebanem był Henryk.

1319 – 1326- Burgene w posiadaniu rodziny von Tschammer.

1326 – 1425- właścicielami byli von Seidlitz.

1358- Borzygniew należy do weichbildu kąckiego.

1425 – 1562- Czeczow (Metchow, Matche, Mettke).

1562- jako właściciele notowano Kaspara Czeczow i Kaspara von Schindel zu Lautersbach (zmarł w tymże roku).

1487- notatka o obowiązku dostarczenia przez wieś 3 koni władzom zwierzchnim.

1564- przejęcie kościoła przez protestantów.

1611 – 1614- właścicielem wsi był Christoph von Mühlheim und Domanie.

1613- budowa dworu.

1630 – 1638- kościół ponownie katolicki.

1638- Burganin w posiadaniu Zygmunta von Opatzki.

1645- własność Martina von Knobelsdorf.

1651- wizytacja kościoła mocno zniszczonego w wojnie 30-letniej. Właścicielem Burganau był Christoph Vetter baron von Lyllis.

1666- nazwa Borganin.

1663 – 1667- w posiadaniu (lub dzierżawie) Hartwiga von Mesenau.

1750 – 1850- w posiadaniu hrabiów von Wickenburg.

1795- we wsi są: browar, tartak i młyn.

1850 – 1937- właścicielami była rodzina Schellerów.

1876 - 1880- w Borzygniwie jest browar, 2 tartaki i 3 młyny.

Lata 70 i 80 XX w. – budowa zbiornika na Bystrzycy w Mietkowie. Część gruntów wsi zalano.

CHWAŁKÓW

Najstarsze ślady osadnictwa pochodzą z VI-VII wieku. Powstanie obecnej wsi przypisuje się Piotrowi Włostowicowi.

Nazwa pochodzi prawdopodobnie od dzierżawcy Chwalimira.

1138- wieś wchodzi już w obręb dóbr klasztornych.

1150- pierwsza wzmianka - akt biskupa Waltera wymieniający m.in. Villa falkonis, Qualkan.

1151- Qualkau, 1250- Chualcou, 1945- Fałków, 1946- Chwałków.

1152- wzmiankowane istnienie młyna.

1221- lokacja wsi na prawie niemieckim.

1223- akt biskupa Wawrzyńca wymienia „Falkon, Falcon, Falcou” - Chwałków jako wieś klasztorną.

31.VII.1351- Chwałków wymieniony w obrębie landwójtostwa w Sobótce, sprzedanego przez Macieja z Trenczyna klasztorowi.

1526- 8 chłopów jest własnością klasztoru.

1726- wartość podatków należnych od chłopów chwałkowskich wynosi 1000 talarów.

1765- majątek klasztorny w Chwałkowie wyceniono na 6034 talary, a we wsi mieszkało 5 kmieci, 12 zagrodników, 5 chałupników i 5 rzemieślników.

1785- obok folwarku istnieją już 2 młyny wodne, a wśród mieszkańców jest 6 kmieci, 6 zagrodników i 10 chałupników.

1810- sekularyzacja dóbr klasztornych, wkrótce potem królewski Chwałków zostaje sprzedany.

1825- właścicielem jest rotmistrz Hufeland, a we wsi jest 40 domów, wiatrak, 3 młyny wodne, folwark i cegielnia.

1839- założenie szkoły katolickiej.

1840- urząd rentowy w Świdnicy przejmuje wieś za długi od spadkobierców Hufelanda. W tym czasie w Chwałkowie jest kilka kamieniołomów produkujących, obok kamienia łamanego, także stopnie i płyty. W dworskiej owczarni hoduje się 400 owiec, a wśród mieszkańców jest domokrążca, 2 sklepikarzy i 7 rzemieślników.

1870- majątek ziemski w Chwałkowie obejmuje 435 mórg i przynosi swojemu właścicielowi, Nadlerowi, 933 talary dochodu rocznie.

Jest to okres dynamicznego rozwoju Chwałkowa, związany ze zwiększeniem wydobycia w miejscowych kamieniołomach. W I poł. XX wieku poprowadzono bocznice kolejową ze Strzeblowa do kamieniołomów chwałkowskich.

Po 1945- stopniowo ograniczano wydobycie w kamieniołomach chwałkowskich, rozwijając je w kamieniołomach strzeblowskich. Zlikwidowana została bocznica kolejowa. W folwarku funkcjonował PGR, obecnie zlikwidowany.

CHWAŁÓW

1323- pierwsza wzmianka Konrad Vowinhain, 1326 – 1336 Vrowenhayn, Vrawinhayn, Vrowenhain

1385- Frouiwenhain. Właściciel Henryk Kowschburg wymieniony jest w związku z zastawem czynszu.

1387- bracia Henryk i Gunczelin Kowschburg ponownie zastawiają czynsze z Chwałowa opactwu klasztoru NMP we Wrocławiu.

1548- Hans Seidlitz z Goli uzyskuje urbarz dla Chwałowa.

1576 – 1621- Chwałów należy do rodu Nimptschów (ostatnia wzmianka).

1633- zniszczenie kościoła, wkrótce potem jego rozbiórka.

Od 1639- wieś była w posiadaniu rodu von Zedlitz

1743- powstanie szkoły ewangelickiej.

1785- wzmiankowane jest istnienie przysiółka Rzędów.

Od 1825- jako właściciel wymieniana jest hrabina von Zedlitz-Trütschler, a we wsi jest - obok szkoły - browar, gorzelnia i wiatrak.

1870- ostatnia wzmianka o właścicielach z rodu von Zedlitz-Trütschler. Majątek obejmował 849 morgów i dawał 2488 talarów dochodu rocznie. Od połowy XIX wieku zaczyna się stopniowe wyludnienie wsi.

Po 1885- na potrzeby transportu lokalnych kopalin zbudowano linię wąskotorową ze Szczepanowa do Chwałowa przez Gołę Świdn.

II.1945- całkowite zniszczenie Rzędowa wskutek działań wojennych.

1945- wieś nazwano Babiniec, Zielony Gaj

1947- obecna nazwa Chwałów. W dawnym folwarku powstał PGR. W niedługim czasie zlikwidowano wąskotorówkę.

Lata 70 i 80 XX wieku – w wyniku budowy zbiornika mietkowskiego uległa zmianie sieć dróg.

1988- 20 gospodarstw indywidualnych oraz duży PGR. Dalszy, stopniowy upadek wsi.

Lata 90 XX wieku- likwidacja PGR.

DOBROCIN

1305- pierwsza wzmianka o Gytchwini, której mieszkańcy płacili aż 8 srebrnych grzywien czynszu. Posiadanie tej wsi niektórzy przypisywali templariuszom.

1343- z wystawionego wówczas dokumentu wynika, że właścicielami Guttwinivilla byli Siffridus i Heidenus, którzy sprzedali czynsz ze wsi altarystom wrocławskiej katedry.

Od 1385 do poł.XV- Güttdensdorf należy do rodu Wasserrabe.

1454- wieś należy do Friedricha von Hoberga.

20.III.1654- zwrot katolikom kościoła odebranego w czasach reformacji.

1742- założenie szkoły ewangelickiej, a wieś do końca XVIII w. należy do baronów von Seher-Thoss.

1825- we wsi są 2 szkoły (katolicka i ewangelicka) z nauczycielami, dwór, 2 folwarki, młyn wodny, wiatrak, cegielnia, 21 warsztatów rzemieślniczych, w tym 10 tkackich, a w 89 domach mieszka 666 mieszkańców

1840- we wsi jest już 109 domów, 881 mieszkańców, 2 gospody, gorzelnia i 43 warsztaty tkackie. Właścicielem dóbr jest rodzina von Moritz-Eichborn

1870- majątek obejmował 2736 morgów dając 4015 talarów dochodu rocznie

1897 – 1945 majątek w rękach rodziny von Portatius

1945- wieś ma nazwy Gniewin, Gutmanów. Państwowe Nieruchomości Ziemskie przejmują majątki ziemskie w tym stawy rybne i czynną gorzelnię.

1.X.1946- pan Chebzda uruchamia szkołę.

1947- zmiana nazwy na Dobrocin.

1969- otwarcie Klubu Rolnika i utworzenie dziecięcego zespołu tanecznego.

1973 – 1974- budowa domów wielorodzinnych przez Kombinat Rolny GHZ Dobrocin.

1988- 29 gospodarstw indywidualnych i POHZ.

1995- telefonizacja wsi.

1998- ukończenie budowy wodociągu.

DOMANICE

9.IV.1193- bulla protekcyjna papieża Celestyna III wymienia m.in. Demano jako posiadłość klasztorną.

1223- dokument biskupa Wawrzyńca potwierdza posiadanie wsi Dmanz przez augustianów.

1239- na dokumencie z tego roku wymieniony jest, jako świadek, podsędek Dobiesz „Vanda” z Domanic, co świadczy przejściu wsi w ręce rycerskie.

1299- kolejny dokument , wystawiony w Świdnicy przez Henryka Baruta, wymienia jako świadka Dobiesza z Domanic, syna Dobiesza „Vandy”. Jest to prawdopodobnie okres budowy zamku nad Bystrzycą, a wieś należy do księstwa świdnickiego.

XIV w.- w tym okresie wielokrotnie sprzedawano lub zastawiano czynsze z Domanic. W dokumentach z tego okresu wymienia się kilkunastu właścicieli.

XV w.- wieś stała się własnością rodu von Schindellów.

1415- Hans von Schindell.

1473- Achatius von Schindell.

1494 - 1523- wieś należy do rodu von Schellendorf.

1534 - 1628- Domanice są własnością rodziny von Mühlheim.

1548- wieś uzyskuje urbarz, a zamieszkująca ją większość ewangelików przejmuje kościół.

1600- początek budowy zamku

1628 - 1644- właścicielem jest Henryk von Reichenbach. W tym czasie kościół i plebania ulegają zniszczeniu przez pożar.

1650 - 1677- Domanice są w posiadaniu generała Ludwiga von Monteverquesa. Po jego śmierci, w wyniku małżeństwa z wdową, majątek należał do Hermana von Oppersdorf.

6.I.1654- zwrot kościoła katolikom.

1664- odbudowa kościoła po zniszczeniach wojennych.

1705 - 1771- Domanice są w posiadaniu rodziny von Seher-Thoss.

1771- wartość majątku oceniana jest na 37809 talarów, a wieś zamieszkiwało 7 gospodarzy, 41 zagrodników, 9 chałupników i 19 rzemieślników.

1771 - 1832- właścicielami byli von Tschirsky, którzy przebudowali zamek. W tym czasie we wsi były 2 kościoły, 2 szkoły z nauczycielami oraz młyn wodny z 3 domami i 15 mieszkańcami.

1832- posiadaczem Domanic zostaje Friedrich Wilhelm von Brandenburg, syn króla pruskiego Friedricha Wilhelma II. Pełnił on funkcję premiera rządu pruskiego oraz nadprezydenta Śląska

1870- majątek w Domanicach przynosił 5454 talary dochodu z 2830 morgów ziemi

1909 - 1945- zamek w Domanicach należał do rodziny von Pückler

1945- Domanowo, Domanice. W zabudowaniach folwarcznych powstał PGR. Wyposażenie zamku zostało rozszabrowane.

1961- remont kościoła.

Lata 70 i 80 XX w.- budowa zbiornika mietkowskiego i przebudowa dróg, a także zmiana przynależności administracyjnej z pow. świdnickiego na pow. wrocławski.

GARNCARSKO

1250- pierwsza wzmianka o wsi Garncarsco, Garnscarsco. Jak sama nazwa mówi była to osada rzemieślnicza lub służebna.

1327- wzmiankowana nazwa Marcusdorf , od imienia zasadzcy Marka.

1350- wzmianka o sprzedaży przez Tycze von Reydeburg należącej do niego części wsi.

1351- sprzedaż cła i landwójtostwa w Sobótce, obejmującego również Marzdorf opatowi Konradowi z klasztoru NMP we Wrocławiu. Jest to pierwsze poświadczenie przynależności Garncarska do dóbr klasztornych.

1396- ostateczny zanik nazwy słowiańskiej.

1576- wzmianka o posiadaniu przez klasztor 15 chłopów w Garncarsku

1577- wartość majątku klasztornego w Garncarsku wyceniono na 11216 talarów, a wieś zamieszkiwało 8 gospodarzy, 6 zagrodników, 12 chałupników i 7 rzemieślników

1810- kasata dóbr augustiańskich.

1812- romański lew przeniesiony jest przez właściciela pola, Wolfa, do wsi i ustawiony przed jego domem.

1825- właścicielem Garncarska jest posiadacz Chwałkowa, rotmistrz Hufeland. Wieś liczy 350 mieszkańców w 41 domach, posiada szkołę katolicką z nauczycielem, 2 młyny wodne, browar i gorzelnię.

1870- Garncarsko nadal w posiadaniu Hufelanda.

1937- budowa krypty grobowej rodziny von Becker w lesie nad Czarną Wodą.

Do 1945- Garncarsko było w posiadaniu rodziny von Becker.

1945- wieś nazwano Garncarze, od 1947 roku Garncarsko. Dwór podpalony przez właściciela przed wejściem Rosjan.

1950- odkopanie rzeźby mnicha.

1954- przewiezienie lwa romańskiego do Sobótki i ustawienie przy kościele św. Anny. Po wojnie w folwarku istniał PGR, a następnie zakład SHR z Kobierzyc.

GOLA ŚWIDNICKA

1335- pierwsza wzmianka o wsi Gola.

1355- pojawia się pierwsza informacja o istnieniu kościoła.

1383- nazwa Golaw, a w latach: 1638 Gula, 1667 Gulau, Gula.

1433- bitwa między husytami a wojskami świdnicko-wrocławskimi, stoczona między Golą a Pożarzyskiem. Schwytano wówczas komendanta Niemczy Piotra Polaka.

Ok. 1500- budowa nowego kościoła.

1548- pierwsza, pewna data przynależności Goli do augustianów, choć zapewne miało to miejsce znacznie wcześniej.

1576- zakonnicy mają w Goli 15 chłopów, mimo to większość mieszkańców przeszła na protestantyzm i użytkowała kościół jako ewangelicki.

1654- zwrócenie kościoła katolikom.

1765- w Goli mieszka 9 kmieci, 16 zagrodników, 1 chałupnik i 10 rzemieślników, a wartość majątku zakonników wyniosła ok. 1984 talary.

1785- wzmiankowane jest istnienie szkoły.

1810- po kasacji dóbr kościelnych wsią zarządza królewski urząd rent w Świdnicy.

1825- Golę zamieszkuje 385 osób w 46 domach, jest browar, gorzelnia, szkoła katolicka z nauczycielem.

1840- wzmiankowane jest istnienie wolnego sołectwa i ewangelickiej szkoły, a do plebanii przypisane było 113 mórg ziemi. Wśród ludności działało 18 rzemieślników i pracowały 4 warsztaty tkackie. Hodowano 1160 sztuk owiec-merynosów i 202 sztuki bydła.

II poł.XIX w.- podjęcie eksploatacji złóż kaolinu i granitu, wywożonych linią wąskotorową z Chwałowa do Szczepanowa. Nie było to wydobywanie na wielką skalę, a po 1945 roku zostało zarzucone i rozebrano linię wąskotorówki.

GOLA DZIERŻONIOWSKA

1210- osadzenie we wsi osadników niemieckich.

GÓRKA (obecnie Sobótka)

1204- Henryk I Brodaty wystawia dokument, w którym uwalnia wymienione wsie od podworowego, w tym wieś Gorcka.

10.V.1209- akt Henryka Brodatego, w którym – na prośbę opata Witosława – książę rozgraniczył dobra książęce i klasztorne na Ślęży oraz zatwierdził posiadanie m.in. dworu we wsi Gorcka. W tym czasie była tu już centrala zarządzająca klasztornymi posiadłościami i istniała grania – folwark klasztorny.

1221- wieś lokowana na prawie niemieckim.

1223- akt biskupa Wawrzyńca wymienia wieś Gorcka oraz wsie należące do jej okręgu.

6.X.1256- konsekracja nowozbudowanego kościoła. Po uroczystości doszło do porwania biskupa Tomasza I przez księcia legnickiego Bolesława Rogatkę.

1290 – 1343- Górka należy do księstwa ziebickiego.

1320- opat Henryk zamknął w kościele swojego poprzednika, opata Filipa i jego kapelana.

14.08.1343- książę świdnicki Bolko II kupił od księcia ziebickiego Mikołaja okęg Sobótki, m.in. wraz z Górką. Górka do poł. XVIII wieku wchodziła w skład księstwa świdnickiego.

4.V.1428- atak husytów na Górkę, w wyniku którego zniszczony został kościół i folwark, a mnisi wymordowani.

1433- bitwa stoczona pod Górką pomiędzy husytami dowodzonymi przez Piotra Polaka, a połączonymi siłami świdnickimi i wrocławskimi, przegrana przez husytów

1435- ponowny najazd husytów na Górkę.

1439- przeniesienie probostwa do Sobótki, a folwark i budynek probostwa w Górcie odbudowano dopiero w II poł. XV wieku.

1524 – 1553- rozbudowa probostwa.

1589- ponowna konsekracja kościoła.

1618-1648 wojna 30-letnia – ponowna grabież i zniszczenie Górki. Po wojnie prepozytura obejmowała tylko 4 wsie.

1785- w Gorkau zamieszkuje 2 zagrodników i 7 chałupników, natomiast osada rozwija się poniżej folwarku.

1812- posiadaczem dawnego probostwa (po uprzedniej adaptacji na rezydencję) oraz folwarku został baron Ernst von Lüttwitz. Była to nagroda za bezwzględną i sprawną sekularyzację dóbr kościelnych. Kościół pozostał siedzibą parafii katolickiej.

1817- budowa browaru.

1840- osada obejmuje 17 domów, zamek, folwark, kościół, szkołę katolicką z nauczycielem, browar, gorzelnię i młyn wodny. Właścicielem jest kolejny baron von Lüttwitz, powiatowy komendant policji.

1854- naprawa dachu kościoła.

1858- rozbudowa browaru.

1868- ponowna naprawa kościoła.

1885- sprzedaż majątku Eugeniuszowi von Kulmitz.

1885 – 1891- przebudowa probostwa na romantyczną rezydencję – neorenesansowy zamek.

1908, 1914, 1928- naprawy, przebudowy i konserwacje zamku.

1928- włączenie Górki w obręb Sobótki.

1931 – 1932- budowa i konsekracja nowego kościoła w Górcie.

Od lat 30 XX w.- funkcjonowała popularna restauracja Rosalienthal, należąca do browaru.

1945- wznowienie produkcji piwa w browarze.

1959- połączenie Górki ze Strzeblowem. Tworzą Sobótkę Zachodnią.

W latach następnych adaptowano zamek na ośrodek kolonijno-wczasowy KWK Wałbrzych, a w latach 80 XX wieku Ośrodek Doskonalenia Kadr Kierowniczych.

Obecnie prywatny hotel i restauracja.

1973- włączenie Sobótki Zachodniej do Sobótki.

Koniec lat 90 XX w.- po stopniowym ograniczaniu produkcji browar zamknięto.

GRUSZÓW

1369- wzmiankowana jest miejscowość Birkholz.

1393- wieś Birkholz należy do Benesza Chusnika.

1550- właścicielem jest Krzysztof Tebriz.

1576- zapis o posiadaniu przez Ernesta von Zedlitz 3 chłopów.

1594- jako posiadacz Gruszowa figuruje Georg von Seidlitz.

1619- w początkach wojny 30 letniej wymienia się Hansa von Schindel i Georga von Taubadel jako właścicieli. Prawdopodobnie Gruszów jest już wówczas podzielony na dwie posiadłości.

16.04.1673- von Schweinichen sprzedał swoją posiadłość jezuitom świdnickim za 2000 talarów.

1694- Georg Herman von Taubadel uzyskuje dla Gruszowa urbarz .

1707- jezuita sprzedają swoją część, a posiadaczem całości zostaje Bernard von Czettritz auf Pültzen.

1743- właścicielką jest Zofia von Bredow, de domo Sommerfeld

1765- wieś należy do pani von Platen, a majątek wyceniany jest na 10651 talarów. W Gruszowie mieszka 14 zagrodników, 3 chałupników i 5 rzemieślników.

1779- posiadaczką majątku jest Harte Sophie Tugendreich von Hohendorf.

1785- wieś zamieszkuje 139 osób, a należy ona do pani von Stryk.

1825- Gruszów jest w posiadaniu rodziny von Dresky na następne 120 lat. We wsi jest folwark, browar, gorzelnia i 31 domów oraz 176 mieszkańców.

1840- właścicielką jest Zofia Karolina von Dresky, de domo von Buddenbrock.

Po 1945- majątek objął PGR, a następnie RSP z Marcinowic. Obecnie pałac w prywatnych rękach.

JĘDRZEJOWICE

1626- folwark należący do Hansa von Logu. W czasie wojny 30 letniej wieś przestała istnieć.

1667- pierwsza wzmianka o Endersdorff villa (nazwa pochodzi prawdopodobnie od imienia Andrzej – Andreas, Anders).

1703- właścicielem jest Ernest von Frankenberg, a podatki z niewielkiego majątku określono na 326 talarów, a od chłopów 32 talary.

1740- Jędrzejowice są w posiadaniu hrabiny von Schlegenberg, wdowy po poprzednio wymienianym właścicielu.

Następnymi posiadaczami byli: hrabia von Gellhorn, a następnie von Wagendorff. W tym czasie majątek oceniano na 8995 talarów, a wieś zamieszkała była przez 14 zagrodników, 10 chałupników i 3 rzemieślników.

1785- właścicielem jest baron von Seidlitz, a wieś zamieszkuje 123 osoby.

1825- we wsi jest dwór, folwark, browar i młyn wodny. W 27 domach mieszkają 162 osoby, a właścicielką majątku jest starościna von Fürstenberg, de domo hrabianka von Schlabendorf. Wieś była wówczas znana z uprawy sadów owocowych.

1840- we wsi są 2 gospody, uruchomiono gorzelnię, pracuje 26 rzemieślników (w tym 15 tkaczy), a mieszkańców jest 192.

1870- majątek o powierzchni 702 mórg ziemi i dochodach 1583 talary należy do hrabiego von Münchhausena. Brak danych o dalszych dziejach wioski do poł.XX wieku.

1945- wieś nosi nazwę Zakrzówek

1947- przemianowanie wsi na Jędrzejowice. Wioska o rolniczym charakterze, obecnie letniskowa.

1992- budowa wodociągu.

KATKI

1339- pierwsza wzmiankowana nazwa Kentchyn. Pierwotnie była to niewielka majątność mieszczan świdnickich .

1386- Kentchein. W zapisie z tą nazwą mieszczenie świdniccy Grzegorz Czetschen i Hanken Centschew kupili 7 marek czynszu ze wsi od jej właściciela, Henryka Wiltberga obok w/w współwłaścicielem wsi jest Hans Possold

1484- jako właściciel wymieniany jest Hans Posselt von Mesenau (ewolucja nazwiska sprzed blisko 100 lat ?).

1548- Kątki są w posiadaniu Wolfa von Mesenau.

1568- od tego roku posiadaczem jest Hartung von Mesenau, a potem do 1655 roku jego rodzina.

1576- ponownie część posiadłości jest w cudzych rękach bowiem Ernest von Zedlitz miał w Kątkach 4 kmieci.

1648- koniec wojny 30 letniej, w efekcie której wieś została zniszczona.

Kątki zakupiła właścicielka Gogołowa, pani von Niemitz.

1694- jako właściciel występuje baron Karol Joachim von Zedlitz.

1720- Kątki są w posiadaniu barona Gotfryda Oswalda von Czettritz und Neuhaus. majątek należy do spadkobierców Karola Henryka von Czettriza.

1741- Kątki są w posiadaniu baronowej Eleonory Elżbiety von Zedlitz, de domo von Czettritz. 20 lat później majątek wyceniono na 13770 talarów, a wieś zamieszkiwało 15 zagrodników, 11 chałupników i 5 rzemieślników.

1783- majątek obejmuje córka baronowej, hrabina von Logu.

wieś zamieszkuje w 44 domach 251 osób. W Kątkach jest browar, młyn wodny, szkoła ewangelicka z nauczycielem oraz folwark, a właścicielem majątku jest baron von Zedlitz, a od 1840 roku wdowa po nim.

1860- budowa pałacu.

1870- Kątki nadal są w rękach rodu von Zedlitz, a majątek obejmuje 888 mórg ziemi dając dochód w wysokości 2360 talarów. Wiek XIX to okres szczytowego rozwoju wsi.

1945- wieś nazywano Kęczyn lub Kętrzyn.

1947- powrót do nazwy pierwotnej Kątki.

KIEŁCZYN

1239- pierwsza wzmianka o kościele.

1248- nazwa Colcim wymieniana jest w dokumencie proboszcza, a więc wieś powinna być starsza.

1276- informacja o istnieniu szkoły parafialnej

1392- właścicielami Koltschein są świdniccy członkowie rodziny Sachenkirche.

XVI w.- w związku z cudowną figurą Matki Boskiej z Dzieciątkiem Kiełczyn staje się popularnym sanktuarum maryjnym.

1570- przejęcie kościoła przez ewangelików.

1638- zniszczenie wsi i kościoła.

1654- właścicielem Kiełczyna jest Gabriel von Hund. W ramach redukcji katolicy odzyskują zrujnowaną świątynię (10.III.), ale majątek kościelny jest królewską własnością.

28.VIII.1658- poświęcenie rozbudowanego i odnowionego kościoła.

1672- zapis o używaniu przez miejscową ludność języka polskiego w kościele.

1726- obciążenia podatkowe w Kolschen wynoszą: majątku 1016 talarów, a chłopów tylko 50 talarów.

1738- odnowienie kultu maryjnego i wzrost pielgrzymek. Utworzenie w Kiełczynie archiprezbiteriatu.

1740- majątek przeszedł na własność rodziny von Schindel

1759- pobyt w Kiełczynie króla pruskiego Fryderyka II Wielkiego

1765- właścicielem jest George Rudolf von Schindel i wieś zamieszkuje 23 zagrodników, 8 chałupników i 12 rzemieślników.

1768 - 1779- Fryderyk Rudolf von Schindel, ostatni męski potomek rodu, włada majątkiem Koltschen, ocenianym na 5212 talarów.

1779- Kiełczyn jest w posiadaniu Marii Zofii von Witten, de domo von Schwand, a mieszka tu 20 zagrodników i 14 chałupników. We wsi wymieniany jest pałac, folwark, wiatrak oraz kościół z plebanią i szkołą.

1825- majątek jest w posiadaniu kupca Scharffa. Kiełczyn jest wówczas ośrodkiem tkactwa rzemieślniczego. Działo tu 18 warsztatów tkackich lnianych 16 wełnianych. W 44 domach mieszkało 363 osoby. Kościół nadal był siedzibą archiprezbiteriatu biskupstwa wrocławskiego.

1840- Kiełczyn należy nadal do rodziny Scharff. We wsi są 2 gospody, browar, wiatrak, 2 gorzelnie, 2 folwarki z 900 owcami. Również plebania posiada 210 morgów ziemi w obrębie parafii. We wsi pracuje 77 warsztatów rzemieślniczych, w tym 63 warsztaty tkackie przerabiające bawełnę oraz działa 5 handlarzy. W tym czasie w 53 domach mieszka 432 osoby. Kiełczyn staje się również ważnym punktem na szlakach turystycznych.

1870- majątek jest własnością pana von Löbbecke i obejmuje 1225 morgów dając roczny dochód w wysokości 3002 talary. Jest to okres rozwoju przemysłu tekstylnego w Bielawie, Pieszycach i Dzierżoniowie i wywołany tym upadek tkactwa chałupniczego. Wieś zamieszkuje 466 osób.

1906- notatka o kościelnym Fuhrigu, czytającym „Gazetę Toruńską”.

1909- Towarzystwo Sowiogórskie ustawiło obelisk ku czci dr Winklera, propagatora turystyki i projektodawcy drewnianej wieży widokowej na Wielkiej Sowie

Po 1918- odsłonięcie serpentynitowego pomnika ku czci poległych w I wojnie światowej, zaprojektowanego przez P. Schultza i wykonanego przez kamieniarzy z Sobótki i Kielczyna. W 1925 r. pomnik uznano za najpiękniejszy „ku czci poległych”.

1941- we wsi mieszka 351 osób

1945- wieś nazwano Kielczyn. Proboszczem został autochton, ks. Jan Melc, honorowy członek Związku Polaków w Niemczech. Pozostał również mechanik, Stanisław Wodnicki, obsługujący ciągnik w majątku von Tschirsky.

1947- powrót do nazwy Kielczyn.

1962 - 1964, 1968 - remont kościoła.

Lata 80- budowa wodociągu.

1992- telefonizacja wsi.

1998- zakończenie budowy kanalizacji.

KIETLIN

1210- przekazanie przez biskupa wrocławskiego dziesięcin płaconych przez Niemców mieszkających w Kietlinie na rzecz klasztoru kanoników regularnych w Kamieńcu nad Nysą.

1262- w wyniku ugody z klasztorem kamienieckim komes Mroczko Pogorzela i jego brat Gerlak otrzymują wieś „Kydlin” - Kietlin.

1284- w dokumencie biskupa wrocławskiego Tomasza II łuczniczy książęcy Konrad, Henryk i Walter monitowani są o zapłatę dziesięciny z posiadłości „Kythlin” - Kietlin.

1486- jeszcze tyle lat po najeździe husytów urodzajne ziemie w Kietlinie leżały odłogiem.

KLECIN

1343- pierwsza wzmianka o wsi Clezczow.

1344- szpital w Świdnicy kupił ziemię w Clezczow od Henryka z komandorii św. Marcina we Wrocławiu.

1345- w/w mistrz Henryk sprzedaje pola mieszczaninowi świdnickiemu Johannesowi Buffi, a niedługo potem wieś należy już do mieszczan świdnickich.

1379- Klecin należy do Hanka Jentscha, a potem do jego syna Nikela. Wkrótce potem von Reichenbachowie kupują Klecin i zakładają tu gniazdo rodu.

1545- jako właściciela wymienia się Zygmunta von Seidlitz ze Śmiałowic. Obecny i późniejsi właściciele mieli siedzibę w Śmiałowicach, toteż w Klecinie nigdy nie zbudowano dworu i kościoła.

1568- panem jest Daniel von Seidlitz.

1609- właścicielami są bracia Piotr i Georg von Seidlitz.

24.X.1652- z nadania cesarza Ferdynanda IV Klecin staje się własnością jezuitów ze Świdnicy.

1785- wieś zamieszkuje 113 osób, w tym 11 zagrodników i 4 chałupników. Odnotowane jest również istnienie folwarku, a wartość majątku kolegium jezuickiego szacowana była na ponad 10000 talarów.

1810- kasata majątków kościelnych. Klecin staje się własnością prywatną.

1825- wieś jest pod zarządem Schwabego, a w 25 domach mieszka w Klecinie 141 osób, w większości katolicy.

1840- właścicielami wsi są bracia Gustaw, Ewald i Rolant Oskar Barchwitz, a wieś zamieszkuje już 204 osoby i do przełomu wieków XIX i XX notuje się stały wzrost ludności do 303 osób w 1885 roku.

1870- wieś nadal jest w posiadaniu rodziny Barchwitz, a majątek obejmuje 655 morgów ziemi dającej dochód w wys. 1770 talarów.

1905- ludność Klecina zmniejsza się do 222 osób i tendencje te utrzymują się do dzisiaj.

Po 1945- wieś rolnicza z fermą drobiu należącą początkowo do RSP, a obecnie w rękach prywatnych.

KRASKÓW

1250- pierwsza wzmianka o wsi Crackou, Cracow jako posiadłości zakonu augustianów i nieudokumentowana informacja o istnieniu zamku.

1390- Heinrich i Chuncze von Seydelicz sprzedali Crackow Hannosowi von Czirnen i Hannosowi Schonefogilsowi.

1393- przekazanie przez Hannosa von Czirnen wsi Crackaw (Kraczka) Konradowi von Czirnen.

1395- wieś jest własnością Piotra von Nymptsch.

1480- jako właściciel Kraskowa wymieniony jest Hans von Seidlitz i odtąd aż do poł.XIX wieku wieś jest w rękach tego rodu.

1548- Niklas von Seidlitz.

1594- Hartwig von Seidlitz.

1626- właścicielem wsi jest Zygmunt von Zedlitz, przewodniczący kamery. W czasie wojny 30 letniej Krasków uległ całkowitemu zniszczeniu. Według tradycji pozostała tylko jedna chata. Prawdopodobnie wówczas również całkowitemu zniszczeniu uległ dawny zamek, a na jego miejscu zbudowano dwór.

1655- wieś należy nadal do rodu von Zedlitz, ale już innej linii. Pod tą datą wymieniany jest baron Ferdynand Rudolf von Zedlitz.

1667- zapis mówiący, że mieszkańcy Kratschkau należeli do parafii w Kunowie koło Sobótki (!)

1694- wieś w posiadaniu barona Karola Krzysztofa von Zedlitz.

1733- właścicielem jest baron Karol Juliusz von Zedlitz, ale w wyniku mariażu z baronówną w 1737 roku jako właściciel jest wymieniony dziedzic Roztoki Hans Heinrich von Hochberg. W tym też czasie dwór w Kraskowie spłonął.

1740- Krasków należał do hrabiego Hansa Albrechta von Zedlitz z Lipy.

1746- istnieje już barokowy pałac, zbudowany wg projektu Erlacha von Fischera.

1765- Krasków należy do hrabiego Dawida Zygmunta von Zedlitz i jego syna i zamieszkały jest przez 9 zagrodników, 1 chałupnika i 1 rzemieślnika.

1845- założenie ogrodu francuskiego przed pałacem wg projektu królewskiego ogrodnika Petera Josepha Lenne.

1848- Ostatnim właścicielem wsi był hrabia Wilhelm Zygmunt von Zedlitz.

Krasków przechodzi w spadku na własność barona Georga Gustawa Rudolfa von Salicha i w rękach jego rodu pozostaje do 1945 roku. We wsi był pałac, folwark, młyn wodny, a w 18 domach mieszkały 142 osoby.

1945 – 1950 – stacjonowanie żołnierzy sowieckich w zabudowaniach pałacowych.

Do 1960- w pałacu mieści się ośrodek kolonijny Wrocławskiej Stoczni Rzecznej, a w folwarku PGR, potem RSP ze Śmiłowic. Po likwidacji kolonii stopniowa dekapitalizacja pałacu.

1958-1964 – eksploatacja kwarcu dla huty Łaziska.

1993- zakup zespołu pałacowego przez spółkę austriacko-niemiecką Gamko.

1996- oddanie do użytku wyremontowanego pałacu i zabudowań towarzyszących.

1998- nagroda ministra kultury i sztuki dla właścicieli pałacu jako najlepszych użytkowników obiektu zabytkowego. Powołanie Fundacji Pałac Krasków.

KSIAŻNICA

1282- wg źródeł niemieckich założenie osady z kolonistami niemieckimi przez księcia Bolka I i nadanie jej w uposażeniu kościołowi w Kiełczynie.

1388- pierwsza wzmianka pisana o wsi Pfaffendorf – umowa o sprzedaży 5,5 marki czynszu z Książnicy, zawarta między Andrasem Volyserem a Niclosem Jaryschowem i jednocześnie transakcja sprzedaży 4 łanów ziemi w tej wsi zawarta przez Walthera i Franczko Kitschlederów. Wieś nie należała do największych w tym czasie bowiem chłopci płacili tylko 1 grzywnę dziesięciny. Książnica zostaje podzielona na część pańską i kościelną.

1740- właścicielem części pańskiej został von Zedlitz, a potem wdowa po nim, de domo von Bredow. Von Zedlitz zbudował barokowy dwór.

1765- część dworska zyskuje miano Dreskisch Antheil od nazwiska jej posiadacza starosty von Dresky. Zamieszkuje ją 2 gospodarzy, 15 zagrodników, 1 chałupnik i 7 rzemieślników, a jej wartość w tym czasie określono 4734 talary. Rustikal Antheil nazywano część kościelną. Była ona niżej wyceniana, ale mieszkało tu 18 gospodarzy, 11 zagrodników, 9 chałupników i 5 rzemieślników.

1785- W Książnicy mieszka 466 osób. Von Dresky posiada dwór i folwark, a w części kościelnej była szkoła katolicka.

1801- powstanie szkoły ewangelickiej.

1825- po kasacie własności kościelnej wieś jest podzielona na cztery części. Dworska należy do rodziny von Dresky i znajduje się tam dwór, 2 folwarki, browar, wiatrak, cegielnia i pracuje 31 warsztatów tkackich. 2/3 dawnej części kościelnej jako królewszczyzna podlegała dzierzoniowskiemu urzędowi dzierżaw. Było tam 28 warsztatów tkackich w 28 domach. Czwarta część należała nadal do probostwa. Było tam 41 domów i 23 warsztaty tkackie. Wieś zamieszkuje 720 osób w 111 domach.

17.IX.1839- otwarcie szkoły katolickiej w dworskiej części wsi.

1840- Dworska część Książnicy należy już do kapitana von Bärensprunga. Są tam 2 szkoły (katolicka i ewangelicka) z nauczycielami, 2 browary, a w 2 folwarkach hoduje się 850 owiec. Oprócz tego pracuje 16 rzemieślników, 5 handlarzy i 49 warsztatów tkackich. Królewszczyzna podlegała królewskiemu urzędowi dzierżaw w Dzierżoniowie oraz hrabiemu von der Goltz. Hodowano tam 100 szt. bydła i 235 szt. owiec, pracowały 23 warsztaty tkackie, 5 rzemieślników i 4 handlarzy. W części kościelnej funkcjonowała gorzelnia, 3 gospody, pracowało 11 rzemieślników, 39 warsztatów tkackich i 4 handlarzy. Hodowano 91 sztuk bydła. Wieś zamieszkuje 824 osoby.

1945- Książnica Śląska.

IX.1945- przybycie osadników ze spalonej przez hitlerowców wsi Boków na Kielecczyźnie.

1947- Książnica Śląska, Książnica.

1992- zakończenie budowy wodociągu.

1995- telefonizacja wsi.

1997- budowa kanalizacji.

KSIĘGINICE MAŁE

1203- pierwsza wzmianka o wsi książęcej Kneyniche, Keynichi.

1204- Knegenicz, a już w 1294 Kniegnitz.

1315- pierwsza wzmianka o istnieniu parafii.

ok.1338- lokacja na prawie niemieckim.

1384- Wysła Tschambor płacił 20 marek czynszu z wioski.

14.XII.1673- pogrzeb w Księginicach Joanny Elżbiety Howory, zmarłej w Świątnikach. Była ona Piastówną z rodu księcia legnicko-brzesko-wołowskiego Jana Chrystiana.

1734- Księginice przechodzą na własność rodu von Zedlitz i są w jego posiadaniu

do 1945 roku. W XVIII w. Do nazwy wsi zaczęto dodawać określenie „Małe”.

1769- Księginice Małe tworzą jeden majątek z Przewodowicami i Świątnikami. Jego wartość wyceniono na 57630 talarów. W dużej już wtedy wsi mieszka 6 kmieci, 9 zagrodników, 24 chałupników i 23 rzemieślników. Wylicza się również 37 wolnych ludzi.

1783- Księginice Małe zamieszkuje 452 osoby. Jest tu kościół ewangelicki i pastorówka, folwark i 5 młynów wodnych.

1825- Wieś wraz z przysiółkami Przemysłowem i Magdalenthal liczy 647 mieszkańców w 111 domach. Obok folwarku jest już szkoła ewangelicka z nauczycielem, młyny wodne: Bleimühle, Niedermühle, Steinmühle, Pistenmühle i Pfarmühle oraz 2 tartaki, 12 warsztatów tkackich i królewskie podleśnictwo.

1870- majątek obejmuje 1195 morgów gruntu przynosząc 2900 talarów dochodu.

1945- nazwa Książnice Małe.

1947- powrót do nazwy Księginice Małe.

KUNÓW

1283- wzmianka o osadzie Dorf Conowe.

1348- Reynzcke von Fankenberg kupuje 1 łan ziemi od Wennera von Pannewicz we wsi Konyn.

1391- jako świadek na dokumencie występuje Jone von Girhardisdorf z Kunowa.

XVI w.- poł. XVIII w. - wieś należy do von Seidlitzów.

1765- właścicielem wsi jest Karl Ludwig von Siegroth, a mieszka w niej 8 zagrodników, 2 chałupników, 4 rzemieślników i 10 wolnych ludzi.

1824- przebudowa dworu.

1825- Kunów należy do Schäfferów. We wsi jest dwór z folwarkiem, browar i młyn wodny, a nieco później gorzelnia. Kunów liczy 218 mieszkańców.

1840- budowa klasycystycznego pałacu.

1870- majątek obejmujący 879 morgów i przynoszący 2120 talarów należy do przemysłowca wrocławskiego P. Korna.

1910- majątek wchodzi w skład majoratu Ernsta von Schickfussa w Rękowie.

1945- wieś nazwano Konin.

1946- zmiana nazwy na Kunów.

LIGOTA MAŁA

1289- Boguszka, wdowa po Dzierżku z Przerzeczyna, uzyskała lokację wsi „Legotha” na prawie niemieckim.

MANIÓW MAŁY

1318- wzmiankowana osada Parvum Manow.

1660- jako właściciel występuje Georg von Hegewaldt, pierwszy raz wymieniana jest też nazwa Berghof.

1746- budowa spichlerza i pałacu.

1785- połączenie starszej wsi Klein Mohnau z osadą Berghof.

1854- budowa kaplicy cmentarnej.

MANIÓW WIELKI

9.IV.1193- wieś Timanon wspominana w bulli papieża Celestyna III.

1223- wieś Thymanow wzmiankowana jako posiadłość świecka, ale augustianie wrocławscy otrzymują dziesięcinę.

1290- wymieniany jest komes Tymo z Maniowa.

6.VII.1298- Bolko I potwierdza w Strzelinie, że rycerz Konrad de Sulz sprzedał Przeclawowi z Maniowa posiadłości w Dobrzykowicach.

1301 – 1305- nadal właścicielem Maniowa jest rycerz Przeclaw.

1315- Kilian von Haugwitz przekazuje czynsz ze wsi klasztorowi kanoników regularnych na Piasku.

1335- w spisie dziesięcin nuncjusza Galharda de Carceribus pierwsza wzmianka o kościele w Manow.

1550- właścicielem Gross Monaw jest Christoph von Schindel.

1588- wieś jest w posiadaniu Hansa von Schindel.

Po 1590- Maniów jest dzierżawą(?) Abrahama Purschnitza.

I poł.XVII w. – właścicielami są Christoph von Borschnitz, a po nim Aberham von Borschnitz.

1720- zalecenie proboszczowi przez wizytatora nauczania dzieci katechizmu nie tylko latem ale i zimą.

1861- przebudowa kościoła.

1876 – 1880- funkcjonuje cegielnia.

1935- Leon Richter z Łądka Zdroju wykonał nową polichromię w kościele.

MARCINOWICE

1204- pierwsza wzmianka o wsi.

1500- rozbudowa kościoła.

1633 i n.- zniszczenia wojenne Marcinowic.

I poł.XVIII- przebudowa kościoła.

1898- budowa linii kolejowej Strzeblów – Świdnica.

7-8.V.1945- zdobycie terenów gminy przez Rosjan.

VII.1945- założenie GS „Samopomoc Chłopska”.

1973 – 1975- powstanie gminy Marcinowice w obecnym kształcie.

1990- powstanie samorządu gminy.

2.IX.1996- oddanie do użytku nowej szkoły.

MICHAŁOWICE

1381- Wyszko z Michałowic funduje ołtarz NMP w kościele w Starym Zamku.

Do 1521- własność benedyktynek ze Strzegomia

Do 1612- należy do legnickiego klasztoru benedyktynek

1612 – 1810- właścicielem jest wrocławski klasztor krzyżowców z czerwoną gwiazdą.

MIETKÓW

1326- wymieniana jest nazwa Mettichaw.

1360- Metkow.

1425- Metchow.

1543- Matche, Mettke.

Lata 50 XVI w.- wikariusze kapituły wrocławskiej kupili 10 guldenów czynszu rocznego z Mietkowa.

1653- zanotowano, że Bernard von Schindel warzy piwo bez prawa.

1795- w Mietkowie funkcjonuje młyn wodny.

28.X.1843- otwarcie linii kolejowej Wrocław-Świebodzice.

1875- doprowadzenie linii telegraficznej z Mietkowa do Sobótki.

1876- wzmiankowana jest gorzelnia.

1935- melioracje gruntów w Mietkowie.

Lata 70 i 80 XX wieku – budowa zapory i zbiornika na Bystrzycy. Powstanie kopalni kruszyw budowlanych.

MILIN

28.X.1254- dokument Henryka III Białego wspomina o sobotnim targu w mieście Strose, które leżało koło Milina, założonego przez Bolka I Surowego. Milin wchłonął Strose i przejął jego prawa miejskie.

23.IV.1297- pierwsza wzmianka o mieście Furstenow (Milin) oraz istniejącej tam parafii z proboszczem Henrykiem.

19.XI.1298- Milin (Furstenowe) wymieniany jest jako „starsze miasto”.

Ok. 1300- utrata praw miejskich na rzecz Kątów.

1318- wymienia się Alt Wurstenowe i proboszcza Leona.

1348- król Karol IV nadał klasztorowi benedyktynów z czeskich Opatowic prawo patronatu nad kościołami w Milinie i Kątach Wr., odstąpione przez nich biskupowi wrocławskiemu.

1358- w landbuchu cesarza Karola IV, w wykazie miejscowości należących do weichbildu Kąckiego wymieniony jest Milin.

1487- Milin jest zobowiązany do dostarczenia 3 koni na wezwanie władz zwierzchnich.

XVI w. – Milin w posiadaniu rodu von Seidlitz, a kościół przejęty przez ewangelików.

1638- zniszczenie wsi i kościoła.

1653- właścicielką urbarza piwnego jest wdowa Marianna Falckenhain, de domo Ziehen.

1654- kościół ponownie w rękach katolików.

1666- w wyniszczonym wojną Milinie mieszka 5 wieśniaków.

1677 – 1679- odbudowa kościoła.

1765- budowa kościoła ewangelickiego. Właścicielem wsi jest Henryk, książę pruski.

1795- w Milinie jest gorzelnia i piekarnia.

1824- wielki pożar wsi.

1902 – 1904- rozbudowa kościoła ewangelickiego.

III.1932- sołtys Weidner oskarżony o fałszowanie księgi poboru podatków.

MIROŚLAWICE

1264- w dokumencie sprzedaży ziemi wrocławskim mieszczanom Helwig de Boleslawitz i Dietmarowi Ruthenius przez księcia Henryka III Białego występuje nazwa dóbr „Rosinthal”.

1371- wymieniana jest Mirselwicz.

1386- wymieniana jest osada Rosintal (Miroślawiczki).

1411- bracia Heinemann i Opetz von Rosenthal sprzedają wieś Nickelowi von Mesenau, a po nim dziedziczy ją rodzina von Zeschau.

1498- Rosenthal jest w posiadaniu rodziny von Logau.

1570- Heinrich von Schindel kupi³ Rosenthal od Mathiasa von Logau.

1593 – 1602- Miroślawice w posiadaniu Jerzego von Zedlitz und Lepie.

1594- Hans von Schindel i Paul von Zedlitz są posiadaczami Rosenthal.

1600- Rosenthal jest własnością Friedricha von Heine.

1610- dziedzicem jest Thomas von Sebottendorf i Rosenthal należy do jego rodziny do 1658 roku.

1658- majątek kupuje Carl Franz von Pückler.

1688- Rosenthal posiada baron Karol Maksymilian von Kalckreuth, a następnie jego rodzina.

1770- Rosenthal i Mörschelwitz nabywa Helen Elizabeth von Zedlitz und Leipe i obie wsie są w posiadaniu tego rodu do 1851 roku. Od tego też czasu wieś ma podwójną nazwę Rosenthal – Mörschelwitz.

1801- 1811- budowa pałacu dla hrabiego Gottloba von Zedlitz-Leipe.

1851- majątek przeszedł w ręce Eugeniusza von Mutius, po śmierci jego matki, de domo von Zedlitz und Lepie. W posiadaniu rodziny von Mutius Rosenthal-Mörschelwitz była do 1945 roku.

1911 – 1913- remont pałacu.

1937- zmiana nazwy wsi na Rosenborn.

1945- przyjęto wspólną nazwę Mirosławice.

MOŚCISKO

1268- wzmiankowany jest proboszcz Jan ze wsi Ponte, Patridus pons. Metryka wsi znacznie starsza.

1290- nadanie Mościska kapitulie św. Krzyża we Wrocławiu.

1341- lokacja Mościska (wsi Wlbruch) na prawie niemieckim.

1385 - 1394- Mościsko należy do rodziny Hugwicz, kilkakrotnie zapisującej czynsz joannitom ze Strzegomia. Musiały być to spore dochody skoro chłopci płacili 15 grzywien dziesięciny. W ówczesnych dokumentach Mościsko występowało pod nazwą Fulenbrucke, Fowlenbrucke, Foulenbrucke, Fahlebruche.

1562- przebudowa kościoła.

1596- wymieniana jest nazwa Faulen Brukh i Faulenbrück. Ewangelicy użytkują kościół. W tym okresie wieś jest już podzielona na trzy części.

7.III.1654- zwrócenie kościoła katolikom. Poszczególne części wsi należą do Gotfrieda von Gellhorn i Nicolausa Friedricha von Zedlitz.

XVII w.- budowa szubienicy na wzgórzu Lelek.

1667- wymieniane jest Ober-, Mittel-, Nieder Faulbrück, przy czym dwie pierwsze części stanowią jedną całość, a Dolna przypisywana bywa do Grodziszcz.

1740- posiadaczem Mościska Górnego i Środkowego był von Promnitz z Żar, a Dolnego von Dresky.

1785- Mościsko Grn. i Śr. jest już własnością hrabiego von Stollberga. W jego części są 2 folwarki, 2 młyny wodne, kościół i szkoła, a mieszkało tam 17 gospodarzy, 27 zagrodników i 46 chałupników. Mościsko Dolne nadal jest własnością rodziny von Dresky, a mieszka tam 7 kmieci, 6 zagrodników i 28 chałupników. Istnieje również folwark. Mościsko w tym czasie zamieszkuje 870 osób.

1811- przebudowa dworu.

1825, 1840- właścicielem 2 części jest hrabia Wilhelm zu Stollberg-Wernigerode. Jest to okres wyraźnego rozwoju wsi, a szczególnie tkactwa chałupniczego. W tej części Mościska jest dwór, 2 folwarki, owczarnie (hodowano ok.2000 owiec), browar,

gorzelnia, gospoda, 4 szynki, jest wymieniona też karczma za wsią, wiatrak, 2 szkoły z nauczycielami i 103 warsztaty tkackie oraz 20 rzemieślników i 5 handlarzy. Do kościoła należało 110 mórg ziemi. W 1825 r. Mościsko Dln. było w posiadaniu rodziny Marr . Był tam dwór z folwarkiem, filia szkoły ewangelickiej z Grodziszcza i 28 warsztatów tkackich. W 1840 roku ta część należy do Hermana von Dresky i w tym czasie we wsi jest już gorzelnia, gospoda, 6 rzemieślników i 6 handlarzy oraz 68 warsztatów tkackich. Mościsko zamieszkiwało w tym czasie 1243 osoby.

1855- budowa linii kolejowej Dzierżoniów – Świdnica. Eksploatacja kamienia.

1870- Mościsko Górne dzierżawi Neumann, Środkowe dzierżawi Schütz, a posiadaczem Dolnego był Paul Zinne.

1905- Mościsko liczy 1701 mieszkańców. W pobliżu stacji kolejowej funkcjonowała cukrownia.

1924- pożar kościoła i jego remont.

1944- założenie męskiego obozu pracy, filii Gross Rosen.

1945- wieś nazywa się Zgniły Most.

1946- pani Żyła uruchamia szkołę, proboszczem zostaje ks. Kazimierz Kuźnicki.

1947- wprowadzenie nazwy Mościsko. W folwarkach utworzono Spółdzielnię Parcelacyjno-Osadniczą. Cukrownia uległa likwidacji.

V.1947- Rosjanie opuszczają Mościsko.

1949- powstanie Rolniczego Zespołu Spółdzielczego (11 członków).

1950- powstanie biblioteki.

1954- Marian Gocyk organizuje scenę teatralną i chór przy szkole.

1957- samorozwiązanie Rolniczego Zespołu Spółdzielczego.

1959- remont kościoła.

1962- reaktywacja Koła Gospodyń Wiejskich.

Lata 80- budowa części sieci wodociągowej.

1995- zakończenie telefonizacji wsi, budowa wodociągu, rozpoczęcie budowy oczyszczalni ścieków.

2000- Biblioteka Publiczna Gminy, wpisana do Krajowej Sieci Bibliotecznej, jest instytucją kultury.

MYŚLAKÓW

1149/1150- w dokumencie biskupa Waltera pojawia się nazwa Tczanscowa, czyli część obecnego Myślakowa, jako jedna z posiadłości klasztoru kanoników regularnych.

9.IV.1193- bulla papieża Celestyna III wymienia wśród wsi okręgu ślązkiego Tessech.

1223- dokument biskupa Wawrzyńca wśród wsi należących do okręgu Górki wymienia Cescouice.

1250- bulla Innocentego IV wymienia Cescouici.

1253- lokacja na prawie niemieckim Cescouice i Mislacowize i pierwsza wzmianka o kościele.

1316- miejscowości Cesskowicz i Mislakowicz są tożsame z Caldenborn.

1351- sprzedaż opatowi Karolowi landwójtostwa w Sobótce przez Macieja z Trenczyna. W okręgu znajdowała się również wieś Caldenburn.

1651- jako proboszcz miejscowej parafii wymieniany jest Joann Georg Breitter.

1765- wieś wyceniana jest na 14226 talarów, a mieszka w niej 17 gospodarzy, 18 zagrodników, 10 chałupników i 10 rzemieślników. Istnieje kościół z plebanią.

1785- wymieniana jest szkoła.

1810- kasata dóbr kościelnych. Myślaków stał się wsią królewską, podległą urzędowi rentowemu w Świdnicy. Wkrótce sprzedany został rodzinie Meidel.

1825- we wsi jest folwark z sołectwem dziedzicznym, browar, gorzelnia, kościół katolicki, szkoła katolicka z nauczycielem i jego pomocnikiem.

1840- właścicielem Myślakowa jest Franz Natron. Mieszka tu 805 osób, a wśród nich królewski strażnik leśny, 20 rzemieślników, 6 handlarzy, 41 czeladników murarskich i ciesielskich. We wsi były 82 warsztaty tkackie.

1870- majątek ziemski liczył 530 morgów ziemi i przyniósł ówczesnemu właścicielowi, Dröscherowi 1100 talarów dochodu.

1890- odnotowano funkcjonowanie jeszcze 13 warsztatów tkackich i rozwój wydobywania surowców mineralnych i skalnych.

1900- podjęcie przez siostry elżbietanki opieki nad chorymi.

1945- nazwa Ciężkowice.

1947- Myślaków.

NASŁAWICE

1312- pierwsza wzmianka o wsi Nazlawicz, Nazłowicz, w tym czasie wieś należała do Wernera Panewicza. Zapisał on wrocławskim klaryskom 3 grzywny czynszu.

1335- Nasłowicz, potwierdzenie istnienia kościoła.

1385- informacja o sprzedaży przez Hannosa von Panewicza 30 marek rocznego czynszu ze wsi Conradowi von Panewiczowi.

1461- sprzedaż klaryskom części wsi przez Heinza Frankenberga.

1572- L.von Gellhorn jest posiadaczem części Nasławic.

1581- sprzedaż klaryskom folwarku, wskutek czego stały się jedynym właścicielami wsi. Rozwój ruchu reformacyjnego we wsi, przejęcie od katolików kościoła.

1621- w wyniku działań wojennych całkowite zniszczenie wsi.

1677- kościół jeszcze w ruinie, parafia w Domaślawiu (!)

1678- zwrócenie kościoła katolikom.

1707- ponowne przejęcie kościoła przez ewangelików, odbudowa wsi po wojnie 30 letniej.

1711- kościół znów przekazany katolikom i użytkowany przez nich do 1742 roku.

1728- rozbudowa kaplicy przy dworze klarysek.

1765- wartość majątku klarysek w Nasławicach wynosi 22620 talarów, a wieś zamieszkała jest przez 13 gospodarzy, 8 zagrodników, 10 chałupników oraz 5 rzemieślników i 5 wolnych ludzi.

1766- powstanie szkoły katolickiej.

1776- do dworu klarysek dobudowano kościół w miejsce wcześniejszej kaplicy.

1785- w Nasławicach mieszka 322 osoby, są 2 kościoły, 2 plebanie i 2 szkoły. Wieś nadal jest własnością klasztoru klarysek.

1796- katastrofa budowlana – zawalił się strop kościoła katolickiego.

1810- sekularyzacja dóbr klasztornych. Nasławice są wsią królewską.

1813- sprzedaż Nasławic baronowi von Lüttwitz.

1821- budowa nowej szkoły katolickiej.

1825- w 53 domach mieszka 417 osób, istnieje już browar i gorzelnia.

1840- Nasławice nadal w posiadaniu rodziny von Lüttwitz, a mianowicie powiatowego deputowanego, okręgowego komendanta policji, barona Adolfa von Lüttwitz, którego

majątek wyceniano wówczas na 28000 talarów. We wsi odkryto źródło siarczanowe, którego wody wykorzystywano przy leczeniu chorób zwierzęcych.

1859- dobudowa wieży w kościele katolickim.

1860- w Nasławicach urodził się August Lichter – poeta tworzący w niemieckiej gwarze śląskiej.

1870- posiadaczem majątku był hrabia Conrad von Hochberg. W późniejszych latach we wsi powstał kamieniołom serpentynitu.

Do 1945- właściciel majątku von Schickfuss.

Po 1945- kościół ewangelicki zniszczony, kościół katolicki uszkodzony.

1962- odbudowa kościoła katolickiego.

II poł. lat 60 XX w.- w tzw . Owczym Dworze mieszka angielski pisarz, korespondent wojenny, George Bidwell (1905-1989).

Lata 70 XX w.- największy rozwój kamieniołomu serpentynitu.

NIEMCZA

871-894- Państwo Wielkomorawskie Świętopelka. Znaleźiska noszących cechy wielkomorawskie zabytków archeologicznych z Gilowa, Niemczy, Starego Książa mogłyby świadczyć o wymianie handlowej z Wielkimi Morawami lub przynależności politycznej do nich tych ziem.

906- upadek Państwa Wielkomorawskiego.

921- data włączenia Śląska w obręb państwa czeskiego.

990- zdobycie Niemczy przez wojska polańskiego Mieszka I, wzmiankowane w kronice Mnicha Sazawskiego „...Nemci perdita est.”. Jest to jednocześnie data ostatecznego włączenia Śląska do państwa piastowskiego i pierwsza wzmianka pisana o Niemczy.

1017- trzytygodniowe oblężenie Niemczy przez wojska cesarza Henryka II. O obronie obszernie pisał niemiecki biskup Thietmar. Jest to jednocześnie najstarszy, źródłowy tekst dotyczący historii Śląska.

1039- najazd czeskiego Brzetysława . W drodze powrotnej przewożono przez Niemcę szczątki św. Wojciecha. Wg tradycji przyjmowano je w istniejącym do dzisiaj, przebudowanym w 1612 roku, kościele św. Wojciecha w Starej Niemczy.

1093- spustoszenie Śląska przez Brzetysława II. Wg Kosmasa „... na lewym brzegu Odry od Ryczyna do Głogowa, prócz grodu Niemcza, nie został żaden człowiek...”

1124- Otto z Bambergu, późniejszy święty, podróżuje na Pomorze przez czeskie Bardo i polską Niemcę, co opisuje w swojej kronice Herbord.

1137- spotkanie w Niemczy księcia Bolka Krzywoustego z czeskim księciem Sobiesławem, w czasie którego najstarszy syn Bolka, Władysław trzymał do chrztu syna Sobiesława, Waclawa, późniejszego króla Czech.

1152- w Niemczy przebywa, wygnany z Krakowa, książę Władysław II.

23.IV.1155- bulla Hadriana IV zatwierdzająca posiadłości diecezji wrocławskiej, w tym gród kasztelański Nemechi – Niemcę.

1213 – 1216-niepewne źródła informują o rzekomym pobycie w Niemczy księżnej Jadwigi, żony Henryka Brodatego i matki Henryka Pobożnego, późniejszej świętej i patronki Śląska. W związku z tym zamek niemczański był czasem określany jako Hedwigsburg – zamek Jadwigi.

1244- w Niemczy książę Henryk Rogatka podpisuje, w obecności biskupa Tomasza oraz rycerstwa i duchowieństwa śląskiego, przywilej potwierdzający zapewnienie środków na budowę katedry wrocławskiej. Jest w nim również pierwsza wzmianka o kościele św. Wojciecha.

23.I.1268- pierwsza wzmianka o istnieniu kaplicy zamkowej.

12.III.1282- książę Henryk IV wystawia dokument, w którym występuje m.in. Mikołaj, wójt Niemczy. Jest to pierwsze potwierdzenie posiadania praw miejskich, które nadano Niemczy znacznie wcześniej.

1295- budowa fortyfikacji miejskich, przebudowa zamku i murów miejskich.

25.VI.1296- biskup Jan wystawia dokument fundacji i wezwania kościoła w Niemczy, a także uposażenia plebana i dzwonnika. Znamienne jest zawarte w dokumencie wcześniejsze zalecenie książęce „Niech w tym kościele sakramenty święte przyjmują Polacy z Niemcami wszyscy razem, ale także każdy dla siebie.” Nowemu kościołowi podporządkowano leżący poza murami kościół św. Wojciecha.

1311- początek przynależności Niemczy do księstwa brzeskiego.

1318- pierwsze poświadczenie istnienia w Niemczy funkcji wójta ziemskiego, zarządcy weichbildu. Weichbild (okręg) niemczański miał wówczas powierzchnię 376 km².

22.V.1322- książę brzeski Bolesław III Rozrzutny wystawia list zastawny, którym zastawił Niemcę wraz z okręgiem księciu świdnickiemu Bernardowi za blisko 100 kg czystego złota.

1331- Bolko II Mały powstrzymuje pod Niemczą wojska Jana Luksemburskiego, maszerujące na spotkanie z Krzyżakami pod Kaliszem, w celu wspólnego uderzenia na Władysława Łokietka.

1369- miasta księstwa świdnickiego, w tym Niemcza, składają hołd cesarzowi Karolowi IV. Pierwsza wzmianka o radzie miejskiej.

1383- Niemcza otrzymuje prawo odprawiania wyższych sądów, wójt traci na znaczeniu na rzecz burmistrza.

7.II.1392- śmierć księżnej Agnieszki świdnickiej. Niemcza wraca do księstwa legnicko-brzeskiego.

1424- pierwsza wzmianka o burmistrzu Niemczy, Nickelu Heynczke.

Styczeń 1429- oblężenie Niemczy przez husytów, grabież i zniszczenie w całym okręgu.

23.IV.1430- obsadzenie miasta wojskami husytów pod dowództwem księdza Bedrzicha ze Staznicz i Piotra Polaka, po poddaniu Niemczy przez Pakosława ze Strimena.

1434/1435- zniszczenie zamku i umocnień obronnych przez wrocławian po wykupieniu Niemczy z rąk husytów i wypuszczeniu z niewoli Bedrzicha i Piotra Polaka. Początek stopniowego upadku miasta.

1455- potwierdzenie praw miejskich Niemczy i nadanie prawa jednej mili przez księżną Jadwigę legnicką.

1481- przeniesienie administracji weichbildu z Niemczy do Białobrzezia.

25.V.1500- wielki pożar miasta.

1527- księstwo brzeskie, a z nim Niemcza stają się lennem dynastii Habsburgów.

1535- wprowadzenie wyznania luterńskiego w Niemczy.

1585- przebudowa zamku na renesansową rezydencję.

1588- powstanie w Niemczy Bractwa Kurkowego.

1625- epidemia dżumy w mieście.

1630- początki wojny trzydziestoletniej i pojawienie się pierwszych wojsk w Niemczy.

24.IX.1632- kontrybucje i rabunki w okolicy powodują wystąpienie władz Niemczy o przysłanie oddziału ochronnego. Wkrótce w mieście roztasował się oddział rajtarii saskiej pod dowództwem von Tauba i von Schaurotha.

4.VI.1633- szturm Niemczy przez oddział wojsk cesarskich pułkownika Schaffenberga. Miasto bronione było przez 140 żołnierzy saskich pod dowództwem Kapliera. W efekcie Niemcza spłonęła, a jej mieszkańców wymordowano lub zmarli od zarazy.

1635- urodził się w Niemczech Caspar von Lohenstein, poeta baroku, syndyk Wrocławia.

1642- odbudowa łaźni miejskiej i ratusza ze zniszczeń wojennych.

21.IX.1675- śmierć księcia Jerzego Wilhelma, ostatniego Piasta śląskiego, Habsburgowie przejmują władzę nad księstwem brzeskim i Niemczą.

1692- odzyskanie kościoła przez katolików.

1707- ponowne przekazanie kościołów św. Piotra i Pawła oraz św. Jerzego protestantom.

27.IV.1714- poświęcenie nowego kościoła katolickiego, wznoszonego od 1712 roku na terenach zamkowych.

1741- Niemcza wchodzi w skład królestwa pruskiego Fryderyka II.

1744- Niemcza staje się siedzibą garnizonu, a wkrótce potem siedzibą powiatu.

5-10.XII.1757- pobyt oddziału blisko 3000 żołnierzy w odwrocie z bitwy pod Lutynią.

1772- narodziny Gottlieba Schmeidlera (zm.1838), osiadłego we Wrocławiu słynnego malarza miniatur. Pochodził z rodziny niemieckich kupców.

1790- pobyt w Niemczech Johanna Wolfganga Goethego.

1806/1807- postoje wojsk bawarskich i wirtemburskich, sprzymierzonych z Napoleonem.

23.VI.1809- pierwsze posiedzenie nowo wybranych władz samorządowych. Efekt reformy państwa pruskiego, spadek sądowego znaczenia miasta.

1819- wzniesienie budynku szpitala, użytkowanego do 1873 r.

1832- budowa nowej szkoły ewangelickiej.

1846- budowa szkoły katolickiej.

1848- uruchomienie pierwszej drukarni.

Ok. poł.XIX w.- powstanie romantycznego parku, fundowanego przez właściciela Wojsławic Rudolfa Friedricha von Canitz-Dallwitz.

1850- wydanie pierwszego numeru tygodnika „Landsmann”, remont murów obronnych.

1852- zamknięcie kościoła św. Piotra i Pawła.

28.X.1853- pożar, w którym spłonął ratusz i 36 domów.

1857- burzenie zamkniętego wcześniej kościoła.

1859- kolejny, wielki pożar miasta.

1861- powstanie Męskiego Towarzystwa Gimnastycznego, a później wyodrębnienie z niego OSP.

1864- powstanie Męskiego Towarzystwa Śpiewaczego.

1.IX.1864- położenie kamienia węgielnego pod nowy kościół protestancki.

27.VI.1865- położenie kamienia węgielnego pod nowy ratusz, a pod koniec 1866 oddanie całości budynku do użytku.

1869- wprowadzenie naftowego oświetlenia miasta.

1874- początek budowy nowoczesnej sieci wodociągowej.

15.IV.1877- otwarcie nowego szpitala.

1881- początki arboretum w Wojsławicach.

15.X.1884- otwarcie linii kolejowej Łagiewniki – Niemcza.

1886- oddanie do użytku szosy Dzierżoniów – Niemcza.

1893- oddanie do użytku wieży widokowej na Ostrej Górze.

1894- budowa słodowni oraz uruchomienie linii kolejowej Niemcza – Piława Górna.

1898- oddanie budynku elektrowni oraz linii kolejowej Kobierzyce – Łagiewniki.

1910- wzniesienie budynku poczty.

1921- emisja pieniędzy zastępczych w Niemczy.

1922- założenie Towarzystwa Krajoznawczego w Niemczy.

1924- powstanie Muzeum Regionalnego i założenie Stowarzyszenia Teatralnego, które istniało do 1934 r.

1.X.1932- likwidacja powiatu niemczańskiego.

1934- oddanie do użytku budynku przytułku.

1936- założenie nowego parku na miejscu Stawu Bielarskiego i budowa nowej, Dolnej Bramy.

Luty 1945- ewakuacja mieszkańców do Piławy, a później Kłodzka.

9.V.1945- wkroczenie Rosjan do Niemczy.

28.V.1945- przybycie do miasta polskich władz. Pierwszym burmistrzem został Marian Winkiel.

Połowa 1945- powstanie Domu Polskiego – zorganizowanej przez osadników składkowej jadłodajni, czynnej do pocz. 1946 r.

Lato 1945- epidemia tyfusu i czerwonki.

30.XI.1945- powstanie Publicznej Szkoły Powszechnej z Tadeuszem Kalarusem jako kierownikiem.

15.XII.1945- opuszczenie Niemczy przez oddziały rosyjskie.

1946 – 1947- wysiedlenie Niemców.

18.X.1946- zaprzysiężenie Miejskiej Rady Narodowej.

1947- uruchomienie Spółdzielni Dziewiarskiej „Argona”.

1948- likwidacja Muzeum Regionalnego. Zbiory przeniesiono do Ziębic i do Wrocławia.

Do 1951- użytkowanie kościoła zamkowego św. Jadwigi i budynku dawnej plebanii przez siostry miłosierdzia.

1953- rozbiórka dworu w Wojsławicach.

1958- powstanie biblioteki publicznej na bazie biblioteki społecznej.

Lata 70 XX wieku- rozebranie, grożącej zawaleniem, zamkowej kaplicy św. Jadwigi.

1970 – 1976- Niemcza wygrywa konkursy Mistrza Gospodarności.

1971- wybudowanie obwodnicy miasta.

1.I.1973- zmiany administracyjne: likwidacja gromad i powołanie gmin.

1973- uruchomienie w zabudowaniach zamku oddziału ZPO Bobo z Piławy Górnej.

1975- uruchomienie Izby Pamięci.

1992- założenie Towarzystwa Miłośników Niemczy i Ziemi Niemczańskiej.

13.XI.1993- powołanie Rady Ekologicznej Gminy Niemcza i powstanie Niemczańskiego Ośrodka Edukacji Ekologicznej.

1995- budowa oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej.

29.I.1996- interpelacja posła Krzysztofa Budnika w sprawie wsparcia Niemczy w ochronie zabytków oraz rozwoju infrastruktury, skierowana do rządu RP. Niemcza znalazła się w programie ratowania najstarszych miast polskich.

Lipiec 1997- Ogólnopolski Plener Malarski w Niemczy.

1998- podpisanie umowy partnerskiej z Gladenbach.

1999- zamknięcie słodowni.

NOWIZNA

1292- pierwsza wzmianka o wsi Nova villa. Leżąca przy trakcie handlowym osada ma prawdopodobnie starszą metrykę.

1311- nazwa Neuen Dorfe

1392- Hans von Logow zapisał synowi Hermannowi 13 marek rocznego czynszu z dorfe Neudorf. W następnych latach stało się to rodzinną tradycją.

1421- wzmiankowany jest kościół, utworzenie oddzielnej parafii.

XVI- w okresie reformacji wymienia się von Schlabrendorfa jako posiadacza wsi. Kościół przejmują ewangelicy.

1602- remont kościoła.

1654- redukcja kościoła na rzecz katolików. Właścicielem jest Friedrich von Czettritz, a potem jego synowie: Hans, Siegmund i Ernst.

1677- Nowizna jest w posiadaniu Ernsta Alberta von Czettritz auf Neudorf, a po nim przechodzi w ręce rodu von Gellhorn i w I poł. XVIII wieku jest już podzielona na 3 części należące do von Gellhornów.

1742- powstanie szkoły ewangelickiej.

1770- właścicielką zostaje Charlotte von Gellhorn, de domo von Knobelsdorf.

1785- we wsi mieszkało 341 osób i były 3 folwarki, 2 młyny wodne, a także kościół, szkoła i plebania.

1813- we wsi była główna kwatera króla pruskiego Friedricha Wilhelma III.

1825- właścicielem zostaje hrabia Friedrich zu Stollberg-Wernigerode.

1840- rozwój Nowizny pod rządami hrabiego. We wsi zamieszkałej przez 615 osób jest dwór, 3 folwarki: Schloss-vorwerk, Mittel-vorwerk i Wünschdorf, szkoła ewangelicka z nauczycielem, 2 młyny wodne, 3 gospody, 2 gorzelnie oraz 2 karczmy poza wsią Endelkretscham i Feldkretscham. W Nowiznie pracowało 56 warsztatów tkackich, 10 rzemieślników i 7 handlarzy.

Czerwiec 1844- jednodniowy udział tkaczy z Nowizny w buncie tkaczy z Bielawy i Pieszyc.

1855- budowa linii kolejowej

1870- majątek w posiadaniu posła Prus w Hadze, hrabiego von Perponcher-Sedlinitz

1898- włączenie przedmieścia Esdorf do Dzierżoniowa. Tym samym Nowizna zaczyna bezpośrednio graniczyć z miastem zachowując jednak swój rolniczy charakter.

1964- powstanie Klubu Wiejskiego, zlot drużyn harcerskich.

1994 – 95- budowa wodociągu.

OKULICE

1250- pierwsza wzmianka o wsi – Ochocili w bulli papieża Innocentego IV.

1336- Oculicz.

1358- Okulice wymienione są w landbuchu cesarza Karola IV jako wieś wchodząca w skład weichbildu (okręgu) Kąckiego.

1594 -1638- Okulice jako lenno biskupa wrocławskiego należą do rodu von Reibnitz.

1651- Okulice należą do Martina Maksymiliana von Knobelsdorf.

1653- wieś jest całkowicie opustoszała po opuszczeniu jej przez wojska.

1744 – 1945 – w posiadaniu rodu von Machui.

1853- istnieje młyn wodny.

1880- funkcjonuje gorzelnia i wytwórnia celulozy.

Do 1936- Ochlitz, następnie do 1945- Eichwald.

OLBRACHTOWICE

1336- Albrechtzdorf. Nazwa osady wymieniona w dokumencie starosty wrocławskiego, Konrada von Borsnicz, zaświadczającym, że Jan Plesonis i rycerz Albert von Pak sprzedają wieś wrocławskiemu mieszczaninowi Janowi Stillonisowi.

1341- lokacja wsi na prawie niemieckim.

1425- wymieniana jest nazwa Albrechtsdorf.

1643- jako właściciel figuruje Zygmunt von Fürst und Kupfenberg.

1669- właścicielem urbarza piwnego jest radca biskupi Gehörig.

1730- budowa pałacu na piwnicach dawnego dworu. Właścicielem Olbrachtowic jest wówczas Ferdynand von Fürst und Kupfenberg.

XVIII - XIX w.- wieś wchodzi w skład dóbr rodu von Tschirsky, a później von Zedlitz..

1880- w Olbrachtowicach funkcjonuje wytwórnia serów.

1925-26- wieś należy do von Hochbergów. Przebudowa pałacu.

1926 – 1945- własność rodziny von Mutius.

1945- zniszczenie pałacu.

OSTROSZOWICE

1366- lokacja Ostroszowic na prawie niemieckim. Wieś nazywa się Weigandisdorff

1378- w dokumentach wzmiankowana jest nazwa Wygansdorf, Weigendsdorf.

XVI w. – właścicielami Ostroszowic są rody von Netz i von Gellhorn. Potomkowie Bogusława von Sandretzky i Barbary von Gellhorn piastowali dziedziczny urząd marszałków szlachty śląskiej.

1592 – 1600- budowa kościoła.

1622, 1634- przemarsze wojsk cesarskich w czasie wojny 30 letniej.

9.III.1654- redukcja kościoła na rzecz katolików.

Od poł. XVIII- Ostroszowice należą do rodu von Seherr-Thoss.

1789- właściciel Ostroszowic Heinrich Leopold von Seherr-Thoss otrzymał order Orła Białego od króla Stanisława Augusta Poniatowskiego.

XIX wiek- szybki rozwój tkactwa chałupniczego we wsi. We wsi funkcjonują szkoły katolicka i ewangelicka, gospody, gorzelnia, browar, piekarnie i młyny.

1899 – 1900- budowa kolei sowiogórskiej i stacji kolejowej w Ostroszowicach.

1900- zanotowano jeszcze dużą ilość warsztatów tkackich produkujących na domowe potrzeby. Mieszkańcy wsi zatrudniają się w zakładach włókienniczych Bielawy i Dzierżoniowa, szczególnie w zakładzie bielawskiej firmy Ch.G. Dierig w Jodłowniku.

Okres międzywojenny – we wsi założono elektryczność, w okresach wakacyjnych w szkole funkcjonowało schronisko turystyczne.

Maj 1945- wkroczenie Rosjan. Początkowa nazwa wsi Wyganice.

1946- Władysław Sas organizuje szkołę oraz jej filię w Jodłowniku. Uruchomienie fabryki mebli.

1946 - 1947- wysiedlenie Niemców. Zmiana nazwy wsi na Ostroszowice.

1947- Stefania i Paweł Basowie, nauczyciele, zakładają Ludowy Zespół Teatralny. Uruchomienie sklepu GS.

1949- powstanie Spółdzielni Produkcyjnej.

1950- początki filii biblioteki z Mościska.

1969- założenie przy WDK w Ostroszowicach kapeli ludowej „Macieje” przez Pawła Basa. Istnieje również zespół śpiewaczy „Maciejki”.

1997- budowa wodociągu.

OWIESNO

1260- pierwsza wzmianka o osadzie Ovesonovo.

1269- Jarosław Mroczkowic z Owiesna świadczy na dokumencie Henryka IV.

1292- rycerz Jarosław z Owiesna (de Haverdorph) świadczy na dokumencie Jana z Osiny. Wieś jest w posiadaniu rycerskiego rodu Pogorzeliów.

XIV w. (?) – budowa zamku.

1558 – 1766- wieś i zamek Habendorf w posiadaniu rodów von Bock i von Heyde.

1581 – 1583- budowa kościoła .

XVI w. – przebudowa zamku.

20.III.1654- redukcja kościoła na rzecz katolików.

16.VIII.1762- król pruski Fryderyk II w bitwie pod Owiesnem i Piławą Dolną pokonał Austriaków.

1766 – 1945- Owiesno było w posiadaniu rodu von Seidlitz.

I poł.XVII, poł.XVIII wieku – przebudowa zamku, w efekcie czego powstała barokowa rezydencja.

1961- remont kościoła.

1964- runięcie wieży pałacowej. Całkowita dewastacja budowli.

1995- telefonizacja wsi.

2002-umowa z Fundacją Chudów na uporządkowanie ruin i odbudowę pałacu.

2003- zakończenie budowy wodociągu.

PIŁAWA

1358- wieś wchodzi w skład weichbildu kąckiego wg landbuchu cesarza Karola IV.

1795- odnotowano istnienie we wsi gorzelni i młyna.

1932- wzmianka o sołtysie Gläserze oskarżonym o defraudację gminnych pieniędzy.

PIŁAWA DOLNA

1230- zasiedlona przez Niemców, czyli prawdopodobna data lokacji na prawie niemieckim.

1335- pierwsza wzmianka o istnieniu kościoła.

1354- wymieniana jest wieś Pilaw.

20.III.1654- zwrot kościoła katolikom.

I poł. XVIII w.- wzmianki o istnieniu szkół katolickiej i protestanckiej.

1762- bitwa między wojskami pruskimi a austriackimi pod Rybią Górą.

1783- data wydania najstarszego, znanego na terenie gminy druku polskiego, drukowanego na Jasnej Górze. Początki wielkiego rozwoju tkactwa chałupniczego.

1855- remont kościoła.

1858- otwarcie linii kolejowej Dzierżoniów – Ząbkowice Śl.

1884- powódź.

1920 – 1930- okres, w którym wieś została zelektryfikowana.

1935- obchody 600- lecia istnienia parafii, zorganizowane przez ks. Wilhelma Kotzura.

1946- uruchomienie szkoły, repatriacja górali czadeckich.

1958- powstanie Zespołu Pieśni i Tańca Górali Czadeckich „Poiana”.

VIII.1964- powódź.

1971- założenie chóru ludowego „Piławianka” przez przewodniczącą KGW p. Kubińską.

1979- powódź.

Lata 80- budowa części wodociągu.

1989- nagroda im. Oskara Kolberga dla zespołu Poiana, przyznana przez M.K. i Sz.

1992- założenie Zespołu Śpiewaczego SENIOR.

1995- zakończenie telefonizacji wsi.

1997- powódź, budowa brakującej części sieci wodociągowej.

PRZEMIŁÓW

1783- przysiółek włączony do Księginic Małych. Mieszkało tu wówczas 13 zagrodników 3 chałupników.

1816- pierwszy zapis nazwy wsi: Schieferstein

1840- Przemiłów liczy 40 domów i 110 mieszkańców.

1931- w Przemiłowie umiera Paul Bartsch (ur.1860), poeta niemiecki

Od lat 70 XX w.- rozwój budownictwa letniskowego (tylko 8 gospodarstw „autochtonicznych” w 1978 r.).

PRZERZECZYN

1198- wymieniany jest Gosław jako właściciel Przerzeczyna – „Prereschino”.

1.X.1247- rycerz Przybysław Dzirżkowic z „Prerichim” - Przerzeczyna świadczy w Górcie na dokumencie księcia Henryka Rogatki.

1825- odkrycie źródeł wód mineralnych.

PRZEZDROWICE

Wieś o wczesnośredniowiecznej metryce.

1370- pierwszy raz zapis nazwy Przedrwicz

1385- Niclos Czymmyrman sprzedał czynsz z Prsedirwicz świdnickiemu kupcowi Hantschelowi Predilowi.

1734- wieś należy do barona von Zedlitz i pozostaje własnością rodu von Zedlitz do 1945 r.

1765- we wsi mieszka 9 zagrodników, 4 chałupników, 10 rzemieślników oraz 9 wolnych ludzi.

1783- jest tu duży folwark i młyn wodny. W Przewdrowicach mieszka 18 zagrodników i 3 chałupników. Łącznie wieś zamieszkuje 147 osób.

1825- we wsi jest dwór zarządcy z folwarkiem, wiatrak i cegielnia, a w 33 domach mieszkało 219 osób.

1846- budowa istniejącego do dziś spichlerza.

1932- zmiana nazwy wsi na Silinghain

1945- wieś nazwano Przydrowice

1947- powrót do nazwy Przewdrowice.

ROZTOCZNIK

2 grodziska średniowieczne zlokalizowane na sąsiadujących z wsią wzniesieniach.

1305- pierwsza wzmianka pisana.

1375- Albrechtsdorf jest własnością Hannose von Liebenow.

1387- wymienia się Albrechtsdorf w związku z transakcją między Anne von Liebenow i Hannose Wassirabe.

1388- umowa o sprzedaż czynszu między Ilze Tamme von Logow i Martino Erwin.

1395- wieś nadal w posiadaniu tej samej rodziny. Pod tą datą wymieniany jest Martin Yrbini Ioanni de Liebnow.

1550- kościół jest już w rękach protestantów, a Roztocznik należy do von Ullersdorfa.

1607- jako właściciel występuje Franz von Tschirsky.

1626- ponownie w posiadaniu von Ullersdorów: Ernsta i Christopha.

1648- początek remontu kościoła, wieś należy do von Knobelsdorf .

19.III.1654- zwrot kościoła katolikom, a wieś nadal w posiadaniu rodu von Knobelsdorf.

1667- właścicielem jest baron Franz Bautzner von Schleggen und Lilienberg, a po nim Joseph von Karniss.

1728- dobra Roztocznik należą do Rosenhanga, a następnie barona von Seher-Thossa

1756- powstaje szkoła ewangelicka.

1776-77- założenie kolonii Byszów.

1785- w Olbersdorf (Ullersdorf) jest dwór, 2 folwarki, kościół katolicki z plebanią, 2 młyny wodne i wiatrak.

1840- do Roztocznika należą kolonie Byszów i Kołaczów, a we wsi jest browar, gorzelnia, 20 warsztatów tkackich, 20 warsztatów rzemieślniczych i 2 gospody. Dobra te nadal są w posiadaniu rodu von Seher-Thoss. W tym czasie powstaje też okazały pałac.

1842- budowa nowej szkoły.

1945- wieś nazywa się Gniły Potok.

IX.1945- pani Kamila Dymet uruchamia szkołę.

1947- nazwa Roztocznik.

1955-60- remont kościoła.

1995- telefonizacja wsi.

1997- zakończenie budowy wodociągu.

REKÓW

1320- nazwa Rankow występuje w dokumencie Bolesława III legnickiego, sprzedającego część wsi z kościołem, sołectwem i karczmą Maciejowi Stewie. Nowy właściciel uzyskał również prawo patronatu i inne przywileje.

1534- przejęcie kościoła przez protestantów.

1597- właścicielem jest Adam von Senitz, a następnie jego potomkowie.

Od 1736 do 1945- Ręków jest w posiadaniu rodu von Schickfuss und Neudorff.

1853- budowa domu ludowego.

1880- budowa kaplicy grobowej, przebudowanej w 1975 r. na izbę katechetyczną.

1890- budowa obecnej kaplicy mszalnej.

1945- zniszczenie kościoła oraz pozostałości zabudowy dworskiej i pałacowej.

ROGÓW SOBÓCKI

1307- Rogow - pleban Dytryk świadczy (?) umowie, w której Albert Spyl i spadkobiercy przekazał dominikanom świdnickim czynsz ciężący na Henryku Byzoph. Wzmianka o plebanie, a tym samym kościele pozwala cofnąć metrykę wsi co najmniej do XIII wieku.

1318- wzmianka o rektorze Guntherusie.

1335- kościół wymieniony jest jako parafialny

Po 1400- budowa obecnego kościoła.

1450- wieś staje się własnością rodu von Reichenbach: Heinza, później Dippranda i jego córek.

1555- ustawienie pręgierza w centrum wsi.

1558- Ernest von Gellhorn, mąż jednej córek Dippranda von Reichenbach, odkupuje pozostałą część wsi od szwagierek: von Tschech i von Tschischwitz. W rękach von Gellhornów do poł. XVIII wieku. W tym czasie kościół użytkują protestanci

Ok.1572- Fryderyk von Gellhorn stawia dwór obronny.

1570 – 1594- rozbudowa kościoła.

1647- pożar kościoła.

1648 – 1653- remont świątyni. Redukcja na rzecz katolików.

1700- połączenie Rogau i Rosenau w jedną wieś. Właścicielką jest hrabina Augusta Luiza von Schlegenberg.

1703- ponowne ustanowienie parafii w Rogowie.

1785- odnotowano istnienie 2 folwarków i 2 wiatraków w Rogowie. Mieszkało tu również 4 rzemieślników.

1794 – 1795- budowa kościoła ewangelickiego. Wieża dobudowana w poł. XIX w.

1810- założenie cmentarza ewangelickiego przez Joannę Ernestynę von Schickfuss.

27.III.1813- pobłogosławienie przez pastora Petersa żołnierzy Freikorpsu von Lützowa, idących na wojnę z Napoleonem. Barwy ich mundurów uznano za barwy państwowe Niemiec.

1860- rozbudowa dworu.

1852 – 1945- Rogau-Rosenau należy do rodziny hrabiów von Pückler.

1885- budowa linii kolejowej.

1908- rabunkowe morderstwo na 3 osobowej rodzinie chłopskiej

1923- w Rogowie są 2 szkoły: katolicka i ewangelicka.

1945- poważnie zniszczony kościół katolicki, ewangelicki całkowicie, zrujnowany i wyszabrowany dwór, którego pozostałości rozebrano w latach 70 XX w.

Koniec 1945- utworzenie Urzędu Ziemskiego.

1946- powstanie PGR Gniechowice, do którego należały gospodarstwa w Rogowie i Mirosławicach.

VI.1946- bojkot PPR i MO nie dopuszczają do zebrania koła PSL.

1961 – 1969- remont kościoła i przywrócenie parafii w Rogowie.

SADY

1764- Augustianie zakładają kolonię nazwaną Krozel.

1816- dokumentach występuje nazwa Crotzel, Krotzel.

1785- osada składa się już z 30 domów, w których mieszka 119 osób.

Po 1810- po kasacie majątku klasztornego właścicielem Sądów został Meidel, a potem jego spadkobiercy. We wsi rozwija się tkactwo.

1840- Sady należą do Franza Natzona, a pracuje tu aż 106 warsztatów tkających bawełnę, 12 tkających wełnę i 14 warsztatów rzemieślniczych oraz 4 kupców. Istnieje filia szkoły katolickiej z Mysłakowa.

1890- funkcjonuje jeszcze 30 warsztatów tkackich, ale mieszkańcy zatrudnieni są przede wszystkim w pobliskich kamieniołomach i w rolnictwie. Wzrasta znacznie ruch turystyczny.

1945- Chróst, Sadko

1947- Sady

Po 1970- rozwój budownictwa letniskowego.

SIEDLAKOWICE

- 1245-** Sedlacouici, wieś należąca do biskupstwa wrocławskiego.
- 1291-** Sedlawcowicz w dokumencie biskupa Tomasza.
- 1318-** wzmiankowane jest istnienie kościoła i parafii w Zedlacowicz.
- 1339-** lokacja na prawie niemieckim.
- 1353-** Schydlaczvich.
- 1450, 1493-** wzmiankowane jest pobieranie czynszu przez kanoników regularnych.
- 1597-** kościół staje się filialnym parafii w Lachowicach.
- 1618 – 1648-** w czasie wojny całkowite zniszczenie kościoła.
- 1733-** budowa obecnej kaplicy.
- 1886-** remont kaplicy.
- 1932-** dobudowa zakrystii i wieży.
- 1936-** zmiana nazwy na Siedlingen.

SOBÓTKA

- 16.X.1148-** bulla Eugeniusza III wymienia „forum sub monte” – targ pod górą.
- 9.IV.1193-** bulla Celestyna III zalicza do okręgu Ślęży „forum i n Soboth”.
- 10.V.1209-** akt księcia Henryka Brodatego wydany na prośbę opata Witosława zatwierdzający posiadanie kilku wsi i rozgraniczający dobra książęce i klasztorne na Ślęży, czyli wyznaczający granice okręgu w Górcie. Wymienia się tam „fori Soboth sub monte” .
- 1221-** dokument księcia Henryka Brodatego nadający gościom zamieszkującym dobra klasztorne - m.in. w Sobótce i Strzeblowie - prawa niemieckie i uwolnił ich od prawa obowiązującego zamieszkujących tam Polaków.
- 1223-** Sobótka wymieniona jest w wystawionym przez biskupa Wawrzyńca dokumencie wymieniającym wsie należące do okręgu Górki.
- 1250-** bulla Innocentego IV wymienia wieś Sobótkę z wolnym targiem, karczmą i kościołem z dziesięcinami.
- 1290-** w wyniku walk sukcesyjnych po śmierci księcia Henryka IV Probusa, Sobótka – wraz południową częścią księstwa wrocławskiego wchodzi w skład księstwa świdnicko-jaworskiego.

1311 - 1315- podział księstwa świdnicko-jaworskiego pomiędzy synów Bolka I. Sobótka weszła w skład księstwa ziebickiego.

1335 - 1342- wg rejestru świętopietrza Sobótka płaciła 1 grzywnę i 7 fenigów tej daniny, co pozwala ocenić liczebność miejscowości na 800-900 mieszkańców.

14.VIII.1343- książę ziebicki Mikołaj sprzedaje Sobótkę wraz z okręgiem księciu świdnickiemu Bolkowi II.

31.VII.1351- komes Maciej z Trenczyna sprzedaje klasztorowi kanoników regularnych i opatowi Konradowi cła w Sobótce i landwójtostwo we wsiach należących do okręgu za 185 grzywien.

1353- podporządkowanie Sobótki i okręgu sądowi dworskiemu w Świdnicy.

24.XII.1380- księżna Agnes świdnicka potwierdza opatowi klasztoru kanoników regularnych posiadanie ceł i landwójtostwa w Sobótce i okolicznych wsiach, należących do okręgu.

1391- zburzenie domu kupców i straganów w wyniku konfliktu księżnej Agnes z kanonikami, którzy zbudowali potem własny dom kupców.

1397- Daniel i Dytryk Doringowie otrzymują w lenno zamek na Ślęży.

1399- król Wacław IV nadaje Sobótce prawa miejskie.

1400- powstanie cechu rzeźników.

1404- powstanie cechu szewców.

1410- porwanie przez Dytryka Doringa i Henryka Rorau i uwięzienie na zamku ślęzańskim wrocławskiego biskupa Mikołaja. W efekcie umiera on tam w 1411 roku, a w 1412 roku zamek zdobywają wojska wrocławskie i świdnickie.

1414- spłądowanie Sobótki i okolic przez wojska księcia oławskiego Henryka IX, obrażonego przez opata klasztoru Piotra Czarthewicza.

1416- pierwsza wzmianka o istnieniu cechu stelmachów.

1.V.1428- husyci pod wodzą Jana Koldy złupili i spalili zamek na Ślęży, Sobótkę i okoliczne dobra klasztorne. Usadowili się następnie w odbudowanym zamku i stąd łupili okolicę.

Lipiec 1429- wyparcie husytów ze Ślęży i poważne zniszczenie zamku.

1431- zastawienie przez cesarza Zygmunta Ślęży wraz z zamkiem Albrechtowi von Kolditz.

1435- przeniesienie probostwa z Górki do Sobótki.

1439- pierwsze wzmianki o cechach piekarzy i krawców w Sobótce.

1471- całkowite zniszczenie zamku na Ślęży w wyniku usuwania bandy raubritterów.

1475- wojska Stefana Zapolyi obozując w okolicy łupią miasto i okoliczne wsie. Klasztor zachowuje, w wyniku wyroku króla Macieja Korwina, dotychczasowe prawa i przywileje sądownicze w Sobótce.

1496- Jan, Albrecht i Tymon von Kolditz sprzedają klasztorowi część królewską Ślęży, w efekcie czego góra z okolicami w całości stała się własnością zakonników.

10.VIII.1498- wielki pożar miasta.

23.I.1510- kolejny pożar.

1511- budowa kościoła (wcześniej kaplicy) św.Anny.

26.IX..1558- 40 domów płonie w wyniku pożaru..

1568- opat Eliasch Schwan wybudował szpital.

1576- do klasztoru należało 34 kmieci z Sobótki.

1580- Friedrich Gross, wrocławski rzeźbiarz odkrywa złoża zielonego serpentynitu.

1633- wojska saskie Arnheima niszczą oba kościoły, probostwo i znaczną część miasta. Zaraza dziesiątkuje mieszkańców.

1666- pierwsza wzmianka o szkole w Sobótce z nauczycielem i organistą, Marcinem Neumanem.

20.III.1669- cesarz Leopold I wydaje 88 domom mieszczańskim urbarz piwny - prawo warzenia piwa.

2.VII.1702- wyświęcenie kościoła na szczycie Ślęży.

1712- powstanie Bractwa Kurkowego.

1726- dobra klasztorne w Sobótce i okolicy wyceniono na 17473 talary, a samą Sobótkę na 5340 talarów.

4.VII.1730- wielki pożar miasta. W wyniku podpalenia spłonęły: kościół, plebania, 3 folwarki, wszystkie domy, a przede wszystkim ratusz z całym archiwum i dokumentami miejskimi.

1739- odbudowano kościół po pożarze.

1740- wzmianka o nowym ratuszu.

31.VII.1741- w Sobótce miała miejsce bitwa między wojskami austriackimi majora Menzla, a batalionem grenadierów pruskich majora Puttkamera.

1763- Sobótka wchodzi w skład państwa pruskiego. W ramach jego administracji miasto wchodzi w skład powiatu świdnickiego.

1766- założenie szkoły ewangelickiej.

1785- w mieście funkcjonuje urząd akcyzowy, browar ze słodownią, odwach 2 remizy strażackie oraz szkoły: katolicka i ewangelicka, a także ok. 80 rzemieślników różnych specjalności. W Sobótce odbywają się cotygodniowe targi oraz 2 jarmarki rocznie.

1787- wg spisów statystycznych Sobótce było 9 budynków publicznych i 133 domy mieszkalne z 781 mieszkańcami.

10.XII.1806- w efekcie przegranej przez państwo pruskie wojny z Francją Sobótka płaciła część kontrybucji nałożonej na powiat świdnicki, ale mimo to do miasta wkroczył oddział wojsk wirtemberskich majora von Hügela i splądrował sklepy.

1809- miasto otrzymuje samorząd, chłopci zostają zwolnieni z poddaństwa i następuje stopniowe ich uwłaszczanie, likwidowane są również cechy i wprowadza się prawo wolnej wytwórczości.

IX.1810- ogłoszenie dekretu o kasacie dóbr kościelnych. Sobótka staje się miastem królewskim. Pierwsze regularne połączenie Sobótki z Wrocławiem związane z uruchomieniem poczty.

VII.1812- zarządzenie kanclerza Hardenberga przekazujące szpital miastu.

3.II.1813- odezwa Fryderyka Wilhelma III wzywająca do wstępowania w szeregi Freikorpsów. Adolf von Lützw zaczął formować oddział w rejonie Sobótki i Rogowa. W jego skład wszedł Theodor Körner, poeta oraz Friedrich Jahn, twórca niemieckiego ruchu gimnastycznego.

2.III.1813- pobyt Theodora Körnera w Sobótce.

1819- wprowadzenie numeracji domów jako egzekucji zarządzenia z 1781 roku.

1826- budowa pierwszych wiatraków przy ul. Świdnickiej. Ostatni działał jeszcze pod koniec lat 30 XX w. W mieście funkcjonuje sędzia miejski, królewski urząd domen, królewski nadleśniczy, niższy urząd skarbowy, poczta, 2 remizy strażackie, odwach, apteka, szpital, 2 browary, 3 gorzelnie, młyny do mielenia kory dębowej i słodu oraz roszarnia lnu, farbiarnia i szereg innych zakładów rzemieślniczych.

1827- wprowadzenie olejowego oświetlenia ulicznego.

1828- wprowadzono cotygodniowe targi żywności, a od 1833 również targi zwierząt.

1829- budowa nowej szkoły ewangelickiej.

1830- oddanie do użytku nowego budynku szkoły katolickiej.

1833- ustanowienie w Sobótce sądu rozjemczego.

4/5.VI.1834- pożar kościoła na szczycie Ślęzy.

1835- instalacja pierwszego wodociągu doprowadzającego wodę do specjalnego zbiornika. Karol Schneider zakłada w Sobótce szkołę pedagogiczną.

1837- pierwsze schronisko i letnia kawiarenka na szczycie Ślęży.

30.VII.1838- kolejny duży pożar miasta. Spłonęła zachodnia część rynku i ulice Świdnicka i Strzelińska. Miasto przystąpiło do Towarzystwa Ogniwego Miast Śląskich.

1845- notatka o istnieniu w Sobótce gorzelnii oraz 11 gospód i szynków.

25.III.1848- demonstracja kilkuset osób przed urzędem Królewskiego Nadleśniczego z żądaniem zezwolenia na darmową zbiórkę drewna w lasach i odstąpienie od karania zbieraczy. Wizyta na Ślęży Romana Zmorskiego, poety.

1850- powołanie w mieście komisji królewskiego sądu wojennego.

1852- początek budowy całorocznego schroniska w stylu szwajcarskim na szczycie Ślęży.

15.VIII.1852- poświęcenie nowego kościoła na szczycie Ślęży.

1854- oddanie do użytku kościoła ewangelickiego.

1857- powstanie Związku Weteranów Wojennych.

1863- powstanie Towarzystwa Bankowego i Męskiego Związku Śpiewaczego.

1875- doprowadzenie do Sobótki telegrafu z Mietkowa.

1876- odebranie katolikom kościoła św. Anny na rzecz gminy starokatolików, oddanie do użytku nowej szkoły ewangelickiej.

1879- utworzenie w Sobótce okręgowego urzędu sądowego.

1881-1882- budowa nowej szkoły katolickiej.

1885- budowa linii kolejowej Wrocław-Sobótka, założenie Towarzystwa Ślęzańskiego (Zobtengebirgsverein), powstanie drukarni i wydawnictwa oraz lokalnej gazety Anzeiger für Zobten und Umgegend.

1886- uruchomienie mleczarni, doprowadzenie linii kolejowej do Strzeblowa, powstanie Towarzystwa Gimnastycznego.

1895- powołanie do życia Miejskiej Kasy Oszczędności.

1898- doprowadzenie linii kolejowej do Świdnicy, w mieście jest już 15 lokali gastronomicznych.

1901- stanowisko sędziego w Sobótce obejmuje Albert Bayer (1865-1926), działacz Towarzystwa Ślęzańskiego, malarz-amator.

1903- ukończenie budowy gazowni miejskiej i początki gazowego oświetlenia ulic.

1905- założenie Gastwirtverein – towarzystwa zawodowego restauratorów.

1905 – 1907- poszukiwania źródeł wody i budowa wodociągu miejskiego.

21.VI.1907- otwarcie wieży Bismarcka na Wieżycy

1908- budowa nowego schroniska na Ślęży.

1909- uruchomienie aresztu przy ul. Dworcowej, zamówienie projektu sieci kanalizacyjnej.

1910 – 1912- budowa nowego szpitala, przekazanie starego szpitala na schronisko dla ubogich.

1911- powstanie Waldpädagogium – prywatnej szkoły średniej z internatem.

1912- pierwsza próba uruchomienia samochodowego połączenia Sobótka – Wrocław.

1914 – 1916- funkcjonowanie lazaretu wojskowego w pocztowym domu wypoczynkowym.

IX.1915- oddział saperów buduje część drogi Hindenburga.

IX.1918- władze miasta powołują Burgwehrę dla ochrony mieszkańców.

1919- założenie tartaku mechanicznego. , likwidacja więzienia sądowego przy ul. Dworcowej, wydanie pieniędzy zastępczych przez władze miasta, od 1.I. szkoły podlegają powiatowemu radcy szkolnemu w Świdnicy.

VI.1920- podłączenie miasta do sieci elektrycznej.

1923- utworzenie osobnego okręgu szkolnego dla Sobótki.

1925- powstanie domu rekolekcyjnego jezuitów p.w. św. Ignacego.

1925 – 1927- budowa schroniska pod Wieżycą.

1926- Urząd Pocztowy Rzeszy uruchamia pierwsze połączenie autobusowe na linii Sobótka – Gniechowice, powstanie Towarzystwa Dramatycznego.

1926- starym szpitalu Towarzystwo Ślęzańskie uruchamia Heimatmuseum.

1.X.1928- włączenie Górki do Sobótki.

1.V.1929- likwidacja Królewskiego Urzędu Akcyz i Ceł.

1.X.1932- Sobótka przechodzi do powiatu wrocławskiego. Likwidacja odrębnego okręgu szkolnego.

1932 – 1933- budowa basenu miejskiego.

15.XII.1933- reorganizacja władz miasta – w zarządzie jest burmistrz z 4 zastępcami oraz 9 radnych.

1934- powstanie Obozu Pracy w Sobótce.

1935- w Sobótce zamieszkuje i uruchamia swoją pracownię Jaroslav Vonka – artysta rzeźbiarz i metaloplastyk.

1945- powstanie klubu sportowego Naprzód (zlikwidowany w 1948 r.)

11.II.1945- ewakuacja części mieszkańców do Kotliny Kłodzkiej.

8.V.1945- zajęcie miasta przez żołnierzy sowieckiej 21 Armii.

28.V.1945- przybycie pierwszych polskich osadników.

VIII.1945- uruchomienie polskiej poczty.

4.IX.1945- otwarcie szkoły pod kierownictwem Gerarda Kaczmarka.

IX.1945- uruchomienie centrali telefonicznej.

X.1945- powołanie na 3 miesiące Straży Obywatelskiej jako reakcji na nieudolność MO.

1946- uruchomienie kopalni magnezytu, tartaku oraz linii kolejowej.

V.1946- założenie Gminnej Spółdzielni.

16.VII.1946- początek wysiedlania Niemców zakończony w 1947 r.

VIII.1946- powstanie polskiej Miejskiej Rady Narodowej.

1947- Józef Śliz organizuje pierwszą drużynę harcerską i Koło Przyjaciół Harcerzy.

Powstanie oddziału PTK. Całkowite zniszczenie Zakładu Magnezytu przez pożar.

1948- powstanie klubu sportowego Drzewiarz oraz klubu piłkarskiego Unia.

II.1948- odkrycie na terenie miasta ukrytej Księgi Henrykowskiej.

XII.1948- powstanie Komitetu Miejskiego PZPR.

I.1949- otwarcie pierwszej biblioteki publicznej w Sobótce i uruchomienie kina.

1949- likwidacja szpitala miejskiego i dewastacja budynku. W następnych latach uruchomiono Przychodnię Zdrowia.

1950- ponowne uruchomienie gazowni.

II.1951- założenie Spółdzielni Produkcyjnej w Sobótce.

1952- odebranie jezuitom domu rekolekcyjnego, zorganizowanie Państwowego Młodzieżowego Zakładu Wychowawczego.

1954- wyłączenie z granic miasta Górki i połączenie jej ze Strzeblowem. Utworzenie rezerwatu przyrody „Góra Ślęza”.

1955- początek odgruzowania i porządkowania miasta.

1956- połączenie istniejących klubów sportowych w Klub Sportowy Ślęza.

22-30.VI.1957- pierwsze Dni Ślęzy i odbudowa z tej okazji amfiteatru w kamieniołomie Blüchera.

- 1957/1958-** budowa telestacji na szczycie Ślęzy.
- 1959-** założenie Towarzystwa Miłośników Ziemi Ślązańskiej.
- 20.XI.1960-** poświęcenie odbudowanego kościoła św. Jakuba.
- 22.I.1961-** oddanie do użytku szkoły podstawowej przy ul. Świdnickiej.
- 24.VI.1962-** ponowne uruchomienie Muzeum Ślązańskiego.
- 1.I.1963-** uruchomienie Miejskiego Domu Kultury.
- VIII.1964-** powódź w efekcie spływu wód z gór. Zalanie ujęć wody w Sulistrowiczkach.
- 1966-** uruchomienie nowej piekarni, powstanie Spółdzielni Mieszkaniowej Ślęza.
- 1968-** remonty ulic w mieście, założenie oświetlenia jarzeniowego. Powstanie Sanatorium Leczenia Zeza i Powiatowego Ośrodka Sportu, Turystyki i Wypoczynku.
- 1969-** oddanie do użytku hotelu „Pod Misiami”.
- 10.XI.1972-** nadanie Sanatorium Leczenia Zeza imienia prof. Mariana Wilczka
- 1973-** zdobycie przez Sobótkę tytułu Mistrza Gospodarności. Włączenie do miasta Górki i Strzelbowa jako Sobótki Zachodniej.
- 1974-** powstanie Zbiorczej Szkoły Gminnej.
- 1975-** oddanie do użytku stadionu.
- 1980-** powstanie Ośrodka Sportu i Rekreacji.
- II. 1981-** uruchomienie stacji uzdatniania wody w Świątnikach.
- 1981-** odsłonięcie pomnika Janusza Korczaka, proj. Mariana Kowalskiego.
- 1884-** zamknięcie gazowni i uruchomienie w niej Muzeum Gazownictwa.
- 25.I.1985-** śmierć Stanisława Dunajewskiego.
- 1987-** zakończenie działalności Towarzystwa Miłośników Ziemi Ślązańskiej.
- 1988-** utworzenie Ślązańskiego Parku Krajobrazowego.
- 1990-** remont wieży na Wieżycy.
- 23.VI.2000-** zamknięcie linii kolejowej dla ruchu osobowego.

STARY ZAMEK

Jedna z najstarszych w Polsce wsi. Znana jest tu neolityczna osada sprzed 6000 lat.

Ok.1255 - 1260- budowa kościoła.

1373- wzmiankowana jako Altenborg przy sprzedaży wsi Nickelowi Sachinkirchen przez Wasserrabe von der Czirle.

1381- Aldenborg, Wyszko z Michałowic funduje ołtarz NMP w kościele.

1400- wymieniony jest wikary Maciej.

II poł. XVI w. – kościół przejęty przez ewangelików.

1672- redukcja kościoła na rzecz katolików.

1714, 1846, 1853, 1876, 1915- rozbudowy i remonty kościoła.

1958- ponowne erygowanie parafii.

1963 – 1964- ponowny, gruntowny remont kościoła.

STRACHÓW

Ciągłość osadnictwa na obszarze wsi potwierdzona od neolitu do wczesnego średniowiecza.

1371- pierwsza wzmianka pisana o wsi Strachow

1385- Strachaw

1474- Hans von Bischofshain jest wymieniany jako właściciel wsi.

1726- podatki z części dworskiej wyliczono na 576 talarów, a chłopskie na 65 talarów.

1765- Strachów jest własnością rodu von Schickfuss, a mieszka w nim 10 zagrodników, 1 chałupnik, 1 rzemieślnik i 1 wolny człowiek. Wartość posiadłości określono na 17286 talarów, a więc była duża jak na tak małą wieś.

1783- jako właściciel figuruje von Klinkowsky, a wieś zamieszkuje 15 zagrodników i 1 chałupnik, a łączna liczba mieszkańców wynosi 129 osób. W Stachau jest folwark i młyn wodny.

1825- jako właściciela wymienia się ponownie von Schickfussa, odnotowano również istnienie dworu.

1840- posiadaczem majątku jest nadal von Schickfuss, a obok dworu i folwarku z 550 owcami jest również gorzelnia. W 24 domach mieszkało wówczas 177 osób, w tym 3 rzemieślników i 1 handlarz.

1870- majątek Oskara von Schickfuss obejmował 858 morgów gruntu i przynosił ok.2500 talarów dochodu.

1936- zmiana nazwy wsi ze Strachau na Silingau.

STRÓŻA DOLNA, GÓRNA

- 1274-** pierwsza wzmianka o istnieniu kościoła.
- 1319-** pierwsza wzmianka pisana o wsi Struse.
- 1336-** nadanie Strozy Heinzowi von Libenau
- 1358-** Stróža wymieniona w landbuchu cesarza Karola IV, w spisie miejscowości wchodzących w skład weichbildu kateckiego.
- 1359-** pierwsza wzmianka o parafii w Stróży.
- XVI w.** – w okresie reformacji kościół przejęty przez ewangelików.
- 1648-** zniszczenie browaru. Właścicielem urbarza piwnego był Krzysztof von Rhediger Starszy.
- 1653-** zwrot kościoła katolikom.
- 1669-** właścicielką urbarza piwnego jest wdowa Urszula von Rhediger.
- 1677 – 1679-** remont świątyni.
- 1788-** Stróža jest własnością von Seidlitz.
- 1814-** kościół zniszczony.
- 1856-** wzniesienie nowego kościoła na miejscu zniszczonego.
- 1876-** we wsi funkcjonuje cegielnia wymieniana również w 1921 roku.

STRZEBLÓW

- 1150-** w dokumencie wystawionym przez biskupa Waltera pierwszy raz pojawia się nazwa wsi: Scrobis.
- 1193-** bulla Celestyna III wymienia Strobis.
- 1351-** w dokumencie potwierdzającym sprzedaż kanonikom regularnym weichbildu sobótczańskiego przez Macieja z Trenczyna wymieniona jest również wieś Strebelow.
- 1576-** klasztor posiada w Strzeblowie 6 kmieci.
- 1765-** we wsi mieszka 6 gospodarzy, 8 zagrodników, 4 chałupników i 4 rzemieślników.
- 1768-** rozpoczęcie eksploatacji złóż granitu.
- 1825-** wieś zamieszkuje 230 osób w 31 domach. W Strzeblowie jest gorzelnia i młyn wodny.
- 1885-** budowa linii kolejowej, szybki rozwój wsi.
- 1915 – 1920-** budowa szkoły.
- 1945-** uruchomienie kamieniołomu i zakładu przeróbczego.
- 1946-** otwarcie szkoły z Janem Skrzypkim jako kierownikiem.

- 1947-** powstanie orkiestry amatorskiej w Strzeblowie.
- 1952 – 1953-** istnienie amatorskiego zespołu teatralnego.
- 1954-** połączenie Strzeblowa z Górką.
- 1967-** oddanie do użytku nowej szkoły.
- 1973-** włączenie połączonych Strzeblowa i Górki do Sobótki.

STRZEGOMIANY

- 1149/1150-** w dokumencie biskupa Waltera wymieniona jako Stregoni.
- 1193-** bulla Celestyna III wymienia Stregomane jako posiadłość augustianów.
- 1351-** po sprzedaży przez Macieja z Trenczyna landwójtostwa w Sobótce, Strzegomiany stały się wyłączną własnością klasztoru.
- 1576-** wzmianka o posiadaniu przez klasztor 8 kmieci w Strzegomianach.
- 1688-** opat Jan Sievert znacznie rozwija hodowlę owiec w folwarku.
- 1733-** odkrycie przez dr. G.H.Burghardta figury niedźwiedzia przy drodze na Ślężę, powyżej wsi.
- 1763-** pożar folwarku w Striegelmühle. Zabudowania odbudowane w 1764 r.
- 1825-** po kasacji majątek kupił Franz August Halfter.
- 1835-** Franciszek Schneider prowadzi szkołę pedagogiczną.
- 1870-** właścicielem był Heinemann.
- 1946-** przybywają osadnicy – przesiedleńcy z Bukowiny rumuńskiej (górale czadeccy). W folwarku funkcjonuje przez jakiś czas szkoła rolnicza. Obecnie rozwój budownictwa letniskowego.

STRZELCE

- 1193-** pierwsza wzmianka pisana w bulli protekcyjnej Celestyna III o należącej do dóbr augustiańskich wsi Strelec.
- 1247-** lokacja wsi Strelce na prawie niemieckim. Część osady mogła być własnością świecką.
- 1335-** pierwsza wzmianka o kościele w Strelitz. Jako właściciele rycerskiej części wsi są wymieniani Tammo von Seidlitz i Heinrich von Wilkau

1405- Bernhard Wiltberg za 17 marek czynszu oddał swoją posiadłość opatowi augustianów i tym samym cała wieś stała się własnością klasztoru.

1576- zapis o posiadaniu przez klasztor 28 chłopów w Strzelcach.

1641- notatka o spaleniu większości wsi w wyniku działań wojennych.

1726- odnotowano istnienie lenna i wolnego sołectwa. Majątek nadal jest własnością klasztorną.

1785- wieś zamieszkuje 339 osób.

1825- widoczny rozwój wsi. Strzelce są wsią królewską, jest szkoła katolicka z nauczycielem, browar, gorzelnia i królewski posterunek celny na ruchliwym trakcie Świdnica – Wrocław. W Strzelcach jest 66 domów i mieszka 581 osób.

1840- we wsi działa 7 warsztatów tkackich, pracuje 27 rzemieślników i handlarzy. Do plebanii przypisane było 95 mórg ziemi, 13 mórg łąk i 3 morgi sadu.

1890- lenno kupuje Adolf von Philipsborn.

20.05.1894- w Strzelcach urodziła się Dorothea von Philipsborn (zm. 31.VIII.1971 w Weisswasser), znana rzeźbiarka, posiadaczka majątku od lat 20 do 1945 roku.

15.VIII.1898- uruchomienie linii kolejowej Strzeblów – Świdnica. We wsi istniała stacja pocztowa i gospoda, a dzięki kolei wieś stała się kolejnym punktem wypadowym na Ślązę.

1899- początek ambulatoryjnej opieki elżbietanek nad chorymi.

1905- odkrycie gotyckich fresków w kościele.

1945- pałac jest miejscem ewakuacji zbiorów świdnickiego Heimatmuseum. Przybycie pierwszych osadników z okolic Czortkowa i Buczacza. Mocno uszkodzona plebania została rozebrana, a archiwum i biblioteka – decyzją ówczesnej administracji – zniszczone.

1953- odebranie ambulatorium elżbietankom i początki ośrodka zdrowia.

1958- remont kościoła.

1963- konserwacja fresków gotyckich w kościele.

Pocz. lat 90 XX w. – pierwsza w okolicy prywatyzacja sklepu GS. We wsi rozwija się przetwórstwo warzyw i owoców, głównie dzięki firmie „Stelmach”.

SULISTROWICE

1352- pierwsza wzmianka o wsi Sulstirwicz, istniejącym w niej kościele i proboszczu Mikołaju.

1361- Nickel von Zeisberge sprzedaje wieś Sinsterwicz klasztorowi cystersów w Lubiążu, a jednocześnie inne źródła wymieniają jako właścicieli rodzinę von Betach.

1371- w Sylsterwiz wymieniany jest proboszcz Michał.

1503- wieś Sinsterwitz należy już do klasztoru augustianów.

XVII w. – zniszczenie kościoła w czasie wojny 30 letniej. Być może nastąpiło to jeszcze w czasie wojen husyckich. Nie został odbudowany.

1576- wymienia się w Sulistrowicach 3 gospodarzy należących do klasztoru.

1765- we wsi mieszka 2 gospodarzy, 17 zagrodników, 35 chałupników i 41 rzemieślników, głównie tkaczy. 20 lat później wymienia się istnienie we wsi szkoły, 3 młynów wodnych i bielnika.

1810- po sekularyzacji królewskie Sulistrowice podlegają zarządowi urzędu domen w Sobótce.

1840- wieś podlega królewskiemu urzędowi rentowemu w Świdnicy. Jest tu wolne sołectwo, a szkoła katolicka obsługuje również Będkowice i Księginice Małe. We wsi były 32 warsztaty rzemieślnicze, większość tkackich, bielnik i 2 młyny wodne. Przebudowa renesansowego dworu.

1890- wzrost znaczenia turystycznego wsi. Jest tu jeszcze 30 warsztatów tkackich.

Przełom XIX/XX wieku- plany doprowadzenia linii kolejowej, później kolejki elektrycznej z Wrocławia. Rozwój zaplecza turystycznego.

1925- pożar dworu. Po odbudowie całkowicie zmieniony.

1932- budowa nowego kościoła.

1936- zmiana nazwy wsi na Senkenberg.

1945- Sinostrowice Wielkie

1947- Sulistrowice

Lata 70 XX wieku- budowa zalewu i ośrodka wypoczynkowego. Sulistrowice stają się wsią letniskową.

1989- budowa wodociągu.

1992- zakończenie budowy plebanii i ośrodka rekolekcyjnego przy kościele.

SULISTROWICZKI

1677- pierwsza wzmianka o przysiółku Klein Sieberwitz.

1726- wymieniane są wspólnie z Sulistrowicami.

1747- wzmianka o istnieniu dworu, rozebranego przy tworzeniu sanatorium (?)

1845- w Sulistrowiczkach istnieje królewskie podleśnictwo, gorzelnia, 2 młyny wodne, tartak, wytwórnia wosku, oleju i soków, katolicka szkoła filialna oraz 28 warsztatów rzemieślniczych, w tym blisko połowa tkackich. We wsi mieszka piekarz, krawiec i 2 handlarzy.

Pocz. XX w.- Sulistrowiczki kupuje Erich Bohn, prawnik i grafik. Budowa na miejscu dawnego dworu (?) sanatorium.

1914- projekt i budowa przez E.Bohna parku Wenecja. Sulistrowiczki są miejscowością turystyczną.

1936- zmiana nazwy na Silingthal

1945- Sinostrowice Małe

1947- powrót do nazwy Sulistrowiczki.

W sanatorium funkcjonuje oddział rehabilitacyjny Szpitala Wojewódzkiego z Wrocławia. Obecnie Caritas. Wieś rozwija się jako osiedle letniskowe.

SZCZEPANÓW

Tradycja odnosi początki wsi do działalności osadniczej książąt wrocławskich w XIII wieku.

1326- Bolko II świdnicki wymienia w dokumencie Piotra Apeczkę ze Szczepanowa.

1353- bracia Cunczko i Apeczko wymienieni są jako właściciele wsi Stephanhayn.

1369- Steffanshain należy do braci von Betschow.

1372- wymieniony jest Priczlaw Pogrell jako strona w transakcji obejmującej 3 łany czynszowe.

1373- posiadaczem 10 łanów czynszowych jest Bartusch von Betschow.

1389- właścicielem zostaje Hannos von Nymptsch.

I poł.XV w.- Szczepanów jest w posiadaniu Venczena von Nymptsch, dowódcy wojsk cesarza Zygmunta Luksemburczyka.

1446- Szczepanów przechodzi na własność braci Venczena, Hansa i Kuzego.

1454- wieś w posiadaniu Heinricha von Nimptsch, a później jego syna Veczencza.

Pocz. XVI w.- budowa kościoła, a później renesansowego dworu.

1576- informacja, że Dipprand von Nimptsch posiada w Szczepanowie 24 chłopów, a po jego śmierci w 1584 r posiadłość pozostaje w posiadaniu jego spadkobierców.

1619- jako właściciel wymieniany jest Jonas von Nimptsch.

1626- Szczepanów jest w posiadaniu jego brata, Jonathana, a po wojnie zmieniają się już właściciele bardzo zniszczonej wsi.

1650- posiadaczem jest Tobias von Weene und Giesenburg, a od 1660 r jego syn.

1708- Szczepanów należy do wdowy po baronie von Giesenburg, de domo von Nimptsch und Oels.

1715- majątek przechodzi w ręce jej brata , hrabiego Franza Juliusa von Nimptsch auf Kuhnern.

1743- powstanie szkoły ewangelickiej.

1745- Szczepanów staje się własnością Otto Gottfrieda von Lieres und Wilkau.

1785- posiadłość Stephanshain (jedna bogatszych w okolicy) jest w posiadaniu Ernsta Samuela von Lieres und Wilkau. Obok kościoła i plebanii były tu również dwór, 3 folwarki, 2 młyny wodne i szkoła. We wsi mieszka 15 gospodarzy i 41 zagrodników, a łączna liczba mieszkańców wynosiła 444 osoby.

Pocz.XIXw.- przebudowa dworu.

1840- właścicielem jest Theodor von Lieres, a we wsi jest 85 domów, pałac, 3 folwarki, browar, gorzelnia, olejarnia, 2 młyny wodne, młyn konny, cegielnia produkująca 135000 szt. wyrobów oraz szkoła ewangelicka, filia szkoły katolickiej ze Strzelec, kościół katolicki z plebanią posiadającą 106 mórg gruntu. W folwarkach hodowano ponad 2000 owiec.

1898- budowa linii kolejowej Strzeblów-Świdnica. Wkrótce zbudowana jest stacja.

1920- gruntowna przebudowa pałacu. Do 1945 r. wieś należy do członków rodu von Lieres.

1945- wieś nazwano Zaborowa.

1947- powrót do nazwy Szczepanów.

W folwarkach uruchomiono PGR, a częściowo zniszczony pałac wykorzystywano na biura. Dla potrzeb robotników rolnych zbudowano osiedle domów sudeckich.

ŚMIAŁOWICE

1318- pierwsza wzmianka o istnieniu kościoła i jego proboszcza

1343- Smelwicz

1367- wieś należy do Hanka de Smelewicza, który sprzedaje ją Nyclossowi Glossinowi.

1374- Niklos Glossin sprzedaje wieś Hannosowi von Nassaw.

1385- właścicielami są Hannos i Otte von Nassow.

1386- kolejna transakcja zawarta jest pomiędzy Johannem de Nassow i Johannesem i Heinricusem de Hulok.

1393- jako posiadacz przynajmniej części wsi występuje Time von Ronow, a w rok później ponownie przedstawiciel rodziny von Nassaw.

1454- Śmiałowice są w posiadaniu Zygmunta von Seidlitz.

1473- jako posiadacz wymieniony jest Nikel Buseway.

1484- wieś należy do braci Wenzla i Huschke von Schellendorf.

1488- posiadłość nabyła rada miejska Świdnicy.

1502- Śmiałowice ponownie należą do von Seidlitzów i tym czasie powstał renesansowy dwór lub zamek. W drugiej połowie stulecia dominują protestanci użytkujący kościół. Po wojnie 30 letniej posiadłość przechodzi w ręce królewskie.

26.V.1652- dekret cesarza Ferdynanda IV łączący wsie Śmiałowice, Klecin oraz Marcinowice w jedną posiadłość i przekazujący ją kolegium świdnickich jezuitów.

1654- redukcja kościoła na rzecz katolików.

1680- przebudowa dworu na pałac o charakterze letniej rezydencji.

1688- wzmianka o istnieniu pierwszego browaru w pobliżu pałacu.

1702- doprowadzenie wodociągu (do pałacu ?, browaru ?)

1773- kasata zakonu jezuitów w Prusach. Śmiałowice przechodzą na własność królewskiej administracji szkolnej.

1822- gruntowna przebudowa pałacu.

1825- wieś należy do kuratorium w Świdnicy. W Śmiałowicach była szkoła z nauczycielem, browar, 2 gorzelnie, cegielnia pracująca okresowo i młyn wodny.

1829- Śmiałowice ponownie przechodzą w prywatne ręce.

1840- jako właściciele posiadłości figurują bracia Barchwitz, posiadacze znacznych ziem w okolicach. Wieś należała do rodziny do przełomu wieków.

1900- budowa plebanii.

1907- właścicielem jest baron von Richtchofen, a we wsi istnieje bardzo duży młyn.

W okresie II wojny- właścicielem majątku był Gotthilf von Salisch.

1945- wieś nazwano Śmiłowice

1947- wprowadzono nazwę Śmiałowice.

1973- powołanie RSP „Odrodzenie”.

1976-1978- remont i adaptacja pałacu.

ŚWIĄTNIKI

I poł. XIV w.- istnieje już kościół.

1369 – 1374- Swentenik, Swentnik są wsią w posiadaniu rodu von Brinnig.

1618 – 1648- wieś zniszczona w wyniku działań wojennych.

1680- Świątyniki należą do księcia holsztyńskiego Rudolpha Friedricha w wyniku jego małżeństwa z hrabianką von Promnitz.

Przełom XVII/XVIII w.- właścicielem Świątynik jest baron Cinko Hovary von Leippe.

1734- posiadłość należy do barona von Zedlitz.

1740 – 1750- rozbudowa dworu na barokowy pałac.

1765- będący w posiadaniu tej samej rodziny wyceniano majątek – w kluczu z Księginicami i Przedzrowicami – na ponad 57000 talarów, była to więc jedna z największych posiadłości w okolicy. W Świątynikach mieszkało wtedy 4 gospodarzy, 12 zagrodników, 9 chałupników, 12 rzemieślników i 18 wolnych ludzi.

1809- utworzenie z klucza wsi majoratu z siedzibą w Świątynikach. Właścicielem jest hrabia Karl Alexander von Zedlitz, a po nim hrabia Juliusz von Zedlitz-Trütschler.

1840- majorat jest w posiadaniu hrabiego Carla Eduarda von Zedlitz-Trütschler von Falkenstein, a Świątynikach jest pałac, 2 folwarki, olejarnia, młyn wodny, młyn konny, browar, gorzelnia oraz młyn za wsią. Była tu również szkoła ewangelicka z nauczycielem.

1848- echa Wiosny Ludów – w Świątynikach zanotowano wystąpienia chłopów przeciwko właścicielowi .

1867- budowa nowego kościoła na fragmentach murów starszej, rozebranej kilkanaście lat wcześniej świątyni.

Po 1945 roku- w pałacu uruchomiono szkołę, a w folwarku zakład rolny, później SKR.

II.1981- uruchomienie stacji uzdatniania wody dla Sobótki.

1989- budowa wodociągu.

TAPADŁA

10.V.1209- w dokumencie Henryka I o rozgraniczeniu dóbr klasztornych i książęcych w Masywie Ślęży wymieniona jest osada Tampadil.

Poł. XIII w. – lokacja wsi na prawie niemieckim i prawdopodobnie powołanie wolnego sołectwa.

1341- pierwsza wzmianka o sołectwie w dokumencie opata Konrada

24.XII.1380- księżna Agnieszka potwierdza opatowi klasztoru kanoników regularnych posiadanie ceł i landwójtostwa m.in. w Tapadłach.

1401- opat Mikołaj Herda sprzedał sołectwo Mikołajowi Reychelowi.

1428- wieś spalona przez husytów Jana Koldy.

1576- odnotowano posiadanie przez klasztor 10 chłopów.

1589- sołectwo należy do Doroty Gans, a następnie do jej potomków. W tym czasie powstaje renesansowy dwór.

1652- w czasie wojny 30 letniej wieś jest całkowicie zniszczona, co odnotowuje dokument wizytacyjny kościoła w Wirach wzmiankując, że pola w Tapadłach są opustoszałe i leżą odłogiem.

1719- rodzina Gansów sprzedaje sołectwo Janowi Jerzemu Heinowi.

1730- remont lub przebudowa dworu.

1785- w Tapadłach jest 9 gospodarzy, 10 zagrodników i 19 chałupników. Odnotowano istnienie młyna wodnego. Wieś zamieszkuje 246 osób.

1810- kasata dóbr klasztornych.

1840- we wsi jest wolne sołectwo, szkoła katolicka z nauczycielem oraz browar, gorzelnia, młyn wodny, nadleśnictwo i strażnica leśna na przełęczy Tapadła.

Rozwija się tkactwo – jest 60 warsztatów tkackich oraz 15 rzemieślników i 2 handlarzy.

1842- wielki pożar wsi i stopniowy jej upadek.

1890- we wsi pracuje jeszcze 39 tkaczy.

1890 – 1892- wydobywanie rudy chromu z kopalni na zboczu Czernicy. Ponowne uruchomienie kopalni w latach 1940 – 1943.

1912- parcelacja gruntów sołectwa.

12.III.1919- zakup dworu z resztówką przez Ericha Bohna, prawnika i artystę plastyka.

1919 – 1920- przebudowa sołectwa przez inż.arch. Wolffa z Wrocławia. Dwór wyposażono w witraże Winklera-Tannenberga, a wnętrza projektowali: rzeźbiarz Ruckert, prof. Hans Poeltzig i artysta plastyk Hans Leistikow. Całością prac kierował arch. Bachmann.

Po 1920 do 1945- oprócz E.Bohna w sołectwie mieszkał H.Leistikow (1892-1962). Tworzył tam grafiki i scenografie (m.in. do moskiewskiego teatru Meyerholda) oraz projekty wnętrz.

1938- budowa Jägerbaude (zajazd dla myśliwych) na przełęczy Tapadła.

1945- w bliżej nieznanych okolicznościach wymordowana została niemiecka rodzina w leśniczówce na przełęczy Tapadła. Brak bliższych danych na ten temat.

1965- Janusz Zaremba zaproponował nazwę przełęczy Tapadła w opracowanej przez siebie mapie turystycznej Masywu Ślęży. Było to pierwsze po wojnie samodzielne opracowanie.

Od lat 80 XX w.- Tapadła stają się wsią letniskową.

TUSZYN

1283- w dokumentach pojawia się Villa Henrici, identyfikowana z Tuszynem.

1366- wieś jest własnością Hannusa von Betschow.

1372- Heinrichsdorff wymieniony jest w związku z transakcją zawartą między braćmi Henselinem i Otto de Ryne, a Henselinem Spyelem.

1373- jako posiadacza wsi wymienia się Johanna de Bretschow.

1385- wieś jest własnością Niclosa von Gellhorn. Następnymi właścicielami są przedstawiciele rodu von Heide.

1626- wieś w posiadaniu Hansa von Heide.

Ok. 1715 - wzniesienie pałacu.

1742- powstanie szkoły ewangelickiej, a 4.XI. poświęcono, jako jeden z pierwszych na tym obszarze, ewangelicki dom modlitw.

II poł. XVIII wieku- wieś jest w posiadaniu rodziny von Schweiniz.

1825- W Tuszynie (Hennersdorf) jest pałac, folwark, kościół ewangelicki z pastorówką, browar i szkoła ewangelicka z nauczycielem. Pracowały tu 33 warsztaty rzemieślnicze, w tym 25 tkackich. Wieś należy do rodu von Pittwitz und Gaffon (będzie w jego posiadaniu do 1945 r.), a zamieszkiwana jest przez ponad 500 osób.

wzmiankowane jest istnienie domu gminnego i przytułku, młyna konnego, gorzelni, 3 gospód oraz 53 warsztatów tkackich. Pracuje też 22 rzemieślników i 4 kupców. W II poł. XIX wieku stopniowy upadek tkactwa chałupniczego i ucieczka ludności do miast.

1900- budowa kościoła na miejscu domu modlitw.

1945- pierwsza nazwa Kurniki, sołtysiem zostaje Hartmann, władający polskim, czeskim i niemieckim.

1946- p. Markowski uruchamia szkołę.

1962- założenie RSP, lotnisko polowe dla POHZ.

Lata 80 XX w.- I etap budowy wodociągu.

1992- budowa sieci telefonicznej we wsi.

1997 – 1998- budowa kanalizacji.

Od 2002- adaptacja pałacu na szkołę.

UCIECHÓW

1335- pierwsza wzmianka o kościele w Uciechowie.

1344- Reynardus von Bischovischayn spiera się o prawo własności wsi Bertoldi villa, Bertoldi villa z opatem henrykowskiego klasztoru cystersów. Klasztor wygrał, ale musiał spłacić należność von Bischovischaynowi.

1369- wieś występuje już jako rycerska posiadłość Berthelsdorf, której połowę Otto Stosch sprzedał Hannosowi i Franczkowi von Czedlitz.

1385- właścicielami wsi są rodziny Pogrella i von Czirn, a następnie Georg Tschetsch i wdowa po nim Hedwige von Czetsch.

1550- kościół został przejęty przez ewangelików.

1593- budowa (lub jej zakończenie) dworu renesansowego.

1640- posiadłość Uciechów należy do Christoph'a von Bötsch.

1645- po ślubie z córką von Bötscha majątek staje się własnością radcy von Almesloe.

1651- do majątku dokupiona jest Borowica.

1654- zwrot kościoła katolikom.

1721- wzniesienie nowego kościoła, częściowo na pozostałościach poprzedniego.

1726- Uciechów jest jeszcze majątkiem hrabiego von Almesloe, obciążonym blisko 1400 talarowym podatkiem z części dworskiej i 743 talarami podatków chłopskich.

1749- posiadłość kupuje hrabia von Sandratzky.

1765- we wsi Bertholsdorf mieszka 10 gospodarzy, 33 zagrodników, 11 chałupników i 7 rzemieślników.

1785- do majątku należy już Dębowa Góra, a właścicielem jest hrabia Ferdynand von Sandratzky. W Uciechowie jest dwór, 2 folwarki ze słynącym w okolicy ogrodem, 2 młyny wodne, wiatrak i szkoła.

1825- posiadłość jest w obrębie majoratu bielawskiego i nadal jest własnością rodu von Sandratzky-Sandraschütz. W Uciechowie jest wolne sołectwo, szkoły ewangelicka i katolicka z nauczycielami, wymieniana jest też szkoła filialna z nauczycielem docierającym z Jażwiny, młyn wodny, wiatrak, browar i 7 warsztatów tkackich. We wzmiankach podaje się również sady i winnice wokół wsi. Dębowa Góra liczy 33 mieszkańców 4 domów.

1840- początek szybkiego rozwoju Uciechowa. We wsi jest 40 warsztatów tkackich, 22 rzemieślników i kupców, a mieszka 725 osób.

1870- wieś nadal w majoracie bielawskim hrabiów von Sandratzky- Sandraschütz.

1945- wieś nazwano Bartków.

1946- uruchomienie szkoły przez p.Bazgiera.

1947- wprowadzenie nazwy Uciechów, opuszczenie wsi przez Rosjan.

1966- otwarcie Klubu Rolnika.

1973- likwidacja urzędu gromadzkiego.

Lata 80 XX w.- budowa wodociągu.

2001- zakończenie budowy kanalizacji.

UJÓW

22.VI.1149- przed tą datą rycerz Dziwisz darował wieś Veyovo (Ujów) klasztorowi ołbińskiemu.

1204- książę Henryk Brodaty zwolnił 27 wsi klasztornych, w tym Ujów, z podwornego.

1232- lokacja Ujowa na prawie flamandzkim.

Po 1232- klasztor Premonstratensów we Wrocławiu utracił lub sprzedał Ujów. We wsi wzmiankowany jest młyn wodny.

1358- według dokumentu cesarza Karola IV Ujów wchodzi w skład weichbildu kąckiego.

1394- weichbild kącki wraz z Ujowem odpadły od księstwa świdnicko-ziębickiego.

1487- właściciel Ujowa, opat klasztoru św. Wincentego, musiał dostarczyć ze wsi 1 konia na wezwanie weichbildu.

WAWRZEŃCZYCE

1358- w dokumencie cesarza Karola IV pierwsza wzmianka o wsi Laurencii villa należącej do weichbildu Kąckiego.

1400- pierwsza wzmianka o kościele parafialnym.

1564- nazwa wsi brzmi Lorzendorf. Kościół prawdopodobnie w tym czasie przejęli protestanci.

1573- Sigismund von Zettritz sprzedaje Wawrzeńczyce Achatiusowi von Sauermann. W rękach rodu von Saurma wieś będzie do 1945 roku.

1653- Hans Christoph von Saurma posiada urbarz piwny

1654- zwrot kościoła katolikom.

1657- baron von Saurma przejmuje na własność dom pisarza kościelnego i jednocześnie nauczyciela likwidując tym samym szkołę we wsi.

1791- wieś wymieniana jako Lorentzendorf.

1795- we wsi są 2 młyny wodne.

1800- budowa budynku szkoły.

1806- kościół zrujnowany.

1815 – 1816- budowa nowej świątyni.

1823- pożar wieży kościelnej (odbudowana w 1832)

1878- remont kościoła.

1880- odnotowano istnienie gorzelni.

WIRKI

1292- wzmiankowana jest nazwa Parva Wira.

1378- księżna Agnieszka świdnicka wystawia dokument potwierdzający posiadłości klasztorne, między innymi Weyningen Weyro.

1576- wzmianka o posiadaniu przez klasztor 18 chłopów w Wirkach.

1726- o bogactwie wsi mogą świadczyć podatki obciążające chłopów kwotą 1500 talarów.

1765- we wsi mieszka 13 gospodarzy, 15 zagrodników, 7 chałupników, 8 rzemieślników.

1785- w Wirkach są 2 młyny wodne.

1810- sekularyzacja dóbr klasztornych i Wirki pozostają w dyspozycji królewskiego urzędu dzierżaw w Sobótce.

1825- we wsi jest wolne sołectwo, szkoła katolicka z nauczycielem, 2 młyny wodne i browar.

1840- wieś Klein Wierau należy do Królewskiego Urzędu Rent w Świdnicy. Pojawia się tu 9 warsztatów tkackich i 11 reprezentujących inne rzemiosła oraz 3 kupców. We wsi hoduje się ponad 1000 owiec i ponad 200 sztuk bydła.

1945 – 1949- zasiedlanie wsi przez osadników, głównie repatriantów ze wschodu.

1948- ur. Franciszek Kawka, poeta obecnie mieszkający w Świdnicy.

1978- utworzenie RSP „Postęp”.

WIRY

1148- w bulli Eugeniusza III pierwsza wzmianka o wsi Wiri, wchodzącej w skład uposażenia klasztoru augustianów.

1193- bulla papieża Celestyna III również wymienia Viuri.

10.V.1209- dokument Henryka Brodatego rozgraniczający dobra klasztorne od książęcych zatwierdza Wiri jako wieś klasztorną.

1221- prawdopodobna lokacja na prawie niemieckim.

1223- dokument biskupa Wawrzyńca wymienia Wiry wśród klasztornych wsi należących do okręgu Górki.

1250- pierwsza informacja o kościele.

1360- pierwsza wzmianka o istnieniu karczmy we wsi Magna Wiravia.

1500- budowa obecnego kościoła. Niewykluczone, że na miejscu zniszczonego przez husytów.

1576- w Wirach klasztor posiada 20 chłopów.

I poł. XVII w.- budowa renesansowego dworu.

1667- rozbudowa dworu.

1778- przebudowa dworu na barokowy pałac.

1785- we wsi był kościół z plebanią, szkoła i 2 młyny wodne.

1810- po kasacie dóbr klasztornych Wiry jako królewszczyzna podlegały urzędowi domen królewskich w Sobótce. Nieco później było tu wolne sołectwo, szkoła katolicka z nauczycielem, cegielnia, browar, wiatrak i 2 młyny wodne.

1840- Gross Wierau jest już w zarządzie Królewskiego Urzędu Rent w Świdnicy. Cegielnia jest własnością Ulbricha i produkuje ok. 400000 wyrobów, pracuje również 21 warsztatów

tkackich, 19 rzemieślników i 2 handlarzy, a do plebanii należy wówczas 77 mórg gruntu, 50 mórg lasu i 7 mórg łąk.

1879- rozbudowa kościoła, dobudowanie wieży.

7-8.V.1945- Rosjanie wkraczają do wsi.

1959- odkrycie złoża magnezytu.

1960 – 1963- uruchamianie kopalni magnezytu.

WŁÓKI

Pierwotnie prawdopodobnie kolonia Tuszyna, ale o metryce średniowiecznej.

1765- pierwszy raz wymieniana jest wieś Dreysighuben, a nazwa pochodzi od ilości miar ziemi – hub przeznaczonych dla osadników w II poł. XIII wieku. Wieś figuruje już jako własność kapituły wrocławskiej, ale brak danych kiedy została kupiona. Zamieszkiwało ją 23 gospodarzy, 14 zagrodników, 50 chałupników 47 rzemieślników, w większości tkaczy.

1785- jako właściciele lub zarządcy występują von Siersdorf i von Hamm.

1825- po kasacie dóbr kościelnych wieś jest pod zarządem Królewskiego Urzędu Dzierżaw w Dzierżoniowie i stanowi potężny ośrodek tkactwa z 249 warsztatami bawełnianymi i płóciennymi. W Dreissighuben jest filialna szkoła ewangelicka oraz 2 wiatraki: koźlarz i holender.

IV.1831- bunt tkaczy i marsz na Dzierżoniów, ale na granicy wsi rozeszli się do domów.

1840- szczytowy okres rozwoju wsi. Jest tu szkoła ewangelicka z nauczycielem, 2 wiatraki, 6 gospód i 2 gorzelnie. Pracuje 235 warsztatów tkackich, 1 tasiemkarski, 38 rzemieślników różnych specjalności i 15 kupców. W 137 domach mieszka 1175 osób. Upadek tkactwa chałupniczego w II poł.XIX wieku spowodował odpływ ludności do sąsiedniego Dzierżoniowa.

1945- wieś nazwano Łuki.

Lata 80 XX w.- budowa wodociągu.

1992- budowa sieci telefonicznej.

1997- zakończenie budowy kanalizacji.

Od 2003- budowa placu rekreacyjno-sportowego.

WOJNAROWICE

- 1369-** pierwsza wzmianka o wsi Wernhersdorff, w której Bernard von Peterowitz sprzedał 8 łanów ziemi Konradowi von Ronow.
- 1501-** wymieniony jest Mikołaj Anshelm, proboszcz kościoła w Wernsdorf.
- 1548 i 1568-** majątek w posiadaniu rodu von Gellhorn.
- 1594-** właścicielem jest Kaspar von Schindel.
- 1624-** Georg von Seidlitz posiada Wojnarowice.
- 1672-** posiadaczem jest Ernest von Berg.
- 1694-** Wojnarowice przechodzą na własność kolegium jezuitów we Wrocławiu.
- 1701-** remont kościoła.
- 1729-** ściągnięcie organów z kościoła w Muchoborze Wielkim.
- 1810-** kasata majątków kościelnych. Wojnarowice przez cały XIX wiek są własnością rodu von Nöldchen.
- 1851-** remont i przebudowa kościoła.
- 1899 – 1945-** majątek jest w posiadaniu generała Wilhelma von Moltke i jego rodu.
- 1945-** pałac zniszczony i wkrótce rozebrany.
- 1957-** z pól na pd.zach. od wsi przeniesiono rzeźbę Mnicha do Sobótki.
- 1958-** ustawienie obelisku w miejscu, gdzie znajdował się Mnich.

ZEBRZYDÓW

- 9.IV.1193-** bulla Celestyna III wymienia m.in. wieś klasztorną Syuridow.
- 10.V.1209-** w dokumencie Henryka Brodatego wymieniony jest Syfridow.
- 1221-** prawdopodobna lokacja Sivridaw na prawie niemieckim.
- 1223-** w dokumencie wrocławskiego biskupa Wawrzyńca wymienia się Syuridou.
- Ok. 1250-** pierwsze wzmianki o kościele we wsi.
- 1346-** we wsi jest sołectwo z folwarkiem na 12 łanach ziemi, karczmą i młynem.
- 1348-** pierwsza wzmianka o sołtysie dziedzicznym należącego do klasztoru Zebrzydowa, Mikołaju z Zebrzydowa. W dokumentach występuje on do 1392 roku.
- 1379, 1390-** księżna Agnieszka świdnicka wystawia dokumenty potwierdzające klasztorowi posiadanie m.in. Zebrzydowa.
- Po 1392-** jako posiadacz sołectwa występuje Johann Posuld von Syfridau.
- 1438-** jako klasztorny lennik Zebrzydowa występuje von Sachkirch.

Pocz. XVI w.- budowa obecnego kościoła. Być może poprzedni zniszczono w czasie wojen husyckich.

1576- wzmianka o posiadaniu przez klasztor 23 chłopów w Zebrzydowie, czyli była to spora posiadłość.

1626, 1704- przebudowy kościoła.

1726- wieś musiała być mocno zniszczona w wojnie 30 letniej, bo w tym czasie jest mała – podatki klasztorne wynosiły tylko 363 talary, a chłopskie 100 talarów.

1765- w Zebrzydowie mieszka 15 gospodarzy, 9 zagrodników, 8 chałupników i 12 rzemieślników.

1785- odnotowano już istnienie w Zebrzydowie szkoły katolickiej i młyna wodnego, a wśród 308 mieszkańców jest 17 gospodarzy, 6 zagrodników i 19 chałupników.

1810- wieś po kasacie w gestii Królewskiego Urzędu Domen w Sobótce.

1825- w Zebrzydowie jest wolne sołectwo, 2 dobra lenne, olejarnia, wiatrak oraz młyn wodny, a szkoła katolicka posiada własnego nauczyciela.

1840- we wsi jest karczma, a Horstig, posiadający lenno, uruchomił cegielnię o zdolności produkcyjnej 400000 szt. cegieł rocznie. W Zebrzydowie hodowano (co jest ewenementem w okolicy) aż blisko 1300 sztuk bydła. Nadal jest wolne sołectwo, olejarnia, szkoła z nauczycielem, a w 42 domach mieszka 495 osób.

1860- budowa dworu.

1907- remont kościoła.

1945- wieś nazwano Zebrzydowa.

1947- powrót do nazwy Zebrzydów. W folwarku uruchomiono zakład PGR.

1964, 1969-1972- remonty kościoła.